

—
Верховний
Суд

ОГЛЯД
судової практики
Касаційного цивільного суду
у складі Верховного Суду
за 2024 рік

Зміст

1. Спори про захист честі, гідності і ділової репутації	14
1.1. Про примусове вибачення як спосіб судового захисту честі, гідності і ділової репутації	14
1.2. Про оцінку діяльності керівника підприємства, викладену в рішенні органу місцевого самоврядування	14
1.3. Про поширення інформації, яка є фактичним твердженням	14
1.4. Про межі допустимої критики щодо публічної особи	15
2. Спори щодо захисту особистих немайнових прав, що забезпечують соціальне буття фізичної особи	15
2.1. Про використання у творі імені фізичної особи без її дозволу	15
2.2. Про примусову госпіталізацію	15
3. Спори, що виникають із питань захисту права власності	16
3.1. Про пред'явлення віндикаційного позову до попереднього володільця майна	16
3.2. Про усунення перешкод у користуванні майном	16
3.3. Про ефективний спосіб захисту прав власника земельної ділянки, на якій розташоване самочинне будівництво	16
3.4. Про визнання права власності на самочинно побудоване на земельній ділянці нерухоме майно	17
3.5. Про поширення податкової застави на майно	17
3.6. Про право співвласників житлового будинку на земельну ділянку, на якій він розташований	17
3.7. Про вартість іпотечного майна	18
3.8. Про припинення права власності на частку у спільному майні	18
3.9. Про належний спосіб захисту прав власника земельної ділянки, на якій здійснено (здійснюється) самочинне будівництво	19
3.10. Про примусове вилучення майна на воєнні потреби	19
3.11. Про право територіальної громади на витребування майно, що вибуло з її володіння, у добросовісного набувача	20
4. Спори, що виникають із питань захисту прав інтелектуальної власності	20
4.1. Про встановлення факту використання винаходу чи визнання патенту залежним від іншого патенту	20

5. Спори, що виникають із земельних правовідносин	20
5.1. Про затвердження документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості)	20
5.2. Про відсутність підстав для витребування земельної ділянки на користь орендодавця	21
5.3. Про недобросовісність дій орендодавця у разі пред'явлення вимоги про усунення перешкод у користуванні земельною ділянкою	21
5.4. Про відшкодування збитків, яких зазнав орендар унаслідок невиконання орендодавцем умов, визначених договором оренди землі	21
5.5. Про ефективний спосіб захисту права власності на земельну ділянку	22
5.6. Про правило переходу права власності на частину земельної ділянки до особи, яка набула права власності на частину будівлі	22
5.7. Про знесення самочинно збудованого об'єкта нерухомості на земельній ділянці, яка не належить забудовнику	23
5.8. Про застосування позову про оспорення правочину (рецисорного позову)	23
5.9. Про позбавлення добросовісного набувача права власності на земельну ділянку	24
6. Спори, що виникають у сфері захисту довкілля та екологічних прав	24
6.1. Про особливості розгляду справ щодо захисту права на безпечне довкілля	24
6.2. Про відшкодування моральної шкоди за порушення права особи на безпечне довкілля, безпечні і здорові умови проживання	25
7. Спори, що виникають із виконання / невиконання договірних / недоговірних зобов'язань	25
7.1. Про повернення вартості автомобіля, що застрахований від ризику викрадення	25
7.2. Про річ, яка є нерозривно пов'язаною з водним об'єктом та не може бути відокремлена від нього	25
7.3. Про оскарження судового рішення відповідачами, які є солідарними боржниками	26
7.4. Про вчинення правочину представником за довіреністю, яка скасована	26
7.5. Про звернення до суду органу опіки та піклування з позовом про оспорювання правочину, яким порушуються права дітей	26

7.6. Про порядок скасування відкритих торгів щодо відчуження майна (активів), включеного до ліквідаційної маси банку	27
7.7. Про визнання недійсними електронних торгів та протоколу їх зведення	27
7.8. Про невиконання правочину в частині поставки товару	27
7.9. Про зобов'язання кредитодавця видати кредит	28
7.10. Про стягнення надміру виплачених коштів грошової допомоги, яку отримують дві різні особи (чоловік і дружина)	28
7.11. Про підстави для розірвання договору щодо передачі товару покупцеві та нарахування процентів на суму попередньої оплати	28
7.12. Про нотаріальне посвідчення договору, укладеного на товарній біржі	29
7.13. Про стягнення пені з продавця за договором купівлі-продажу майнових прав	29
7.14. Про видачу довіреності на підставі усного договору доручення	29
7.15. Про форс-мажор як підставу для звільнення від відповідальності	30
7.16. Про повернення коштів, отриманих фізичною особою внаслідок помилки у програмному забезпеченні установи банку	30
7.17. Про розірвання договору про надання послуг з підбору та доставки автомобіля і стягнення коштів у зв'язку з невиконанням умов договору	31
7.18. Про право вимоги виконання векселедавцем зобов'язання зі сплати грошової суми, визначеної у векселях	31
7.19. Про реструктуризацію зобов'язань за договором про споживчий кредит, наданий в іноземній валюті	32
7.20. Про ефективний спосіб захисту прав у разі нікчемності договору іпотеки та пункту кредитного договору щодо іпотеки	33
7.21. Про припинення кредитного договору у зв'язку із закінченням строку його дії	33
7.22. Про належного відповідача у справах про стягнення коштів за банківськими вкладами, якщо в банку запроваджено тимчасову адміністрацію	33
7.23. Про підстави для визнання виконавчого напису нотаріуса таким, що не підлягає виконанню	34
7.24. Про відсутність зобов'язань у правонаступника позичальника	34
7.25. Про укладення кредитного договору в електронному вигляді	34
7.26. Про скасування правочину за позовом заінтересованої особи	35
7.27. Про відповідальність користувача електронного платіжного засобу	35
7.28. Про підстави визнання за пайовиком права власності на майнові права на об'єкт інвестування	35

7.29. Про наслідки непогодження між сторонами договору розміру орендної плати	36
7.30. Про право боржника вимагати солідарну відповідальність іншого боржника перед кредитором, якщо цього не вимагає сам кредитор	36
7.31. Вчинення працівниками банку злочину із заволодіння внесеними на депозит коштами не впливає на договірні правовідносини вкладника й банку	36
7.32. Про підстави звільнення від нарахування штрафів, пені та відсотків за користування кредитом на підставі п. 15 ст. 14 ЗУ «Про соціальний і правовий статус військовослужбовців та членів їх сімей»	37
7.33. Про оспорюваність правочину у випадку відсутності в іпотекодавця права власності на предмет іпотеки	37
7.34. Про витребування майна	38
7.35. Про правові підставі застосування суброгації	38
7.36. Про аванс	38
7.37. Про видачу банком банківського вкладу за підробленими документами	39
7.38. Про визнання права іпотекодержателя щодо іпотечного майна	39
7.39. Про дії, що засвідчують спрямування волі особи на збереження дійсності правочину та його виконання	39
7.40. Про право кредитора на виділ частки боржника із майна, що є у спільній сумісній власності, в натурі	39
7.41. Про відсутність підстав для відмови банком України у здійсненні особою, яку включено до міжнародних санкційних списків, банківських операцій	40
8. Спори, що виникають із трудових правовідносин	40
8.1. Про непоширення позовної давності на вимогу про відшкодування шкоди, завданої невиконанням судового рішення про поновлення на роботі	40
8.2. Про спосіб захисту порушених трудових прав	40
8.3. Про докази виконання роботодавцем обов'язку щодо пропонування працівнику наявних вакантних посад	41
8.4. Про звільнення з роботи за вчинення аморального проступку	41
8.5. Про наслідки недотримання працівником норм етики і правил поведінки	41
8.6. Про підстави тимчасового призупинення дії трудового договору в умовах воєнного стану	42
8.7. Про повідомлення працівника щодо наказу, згідно з яким відновлено дію трудового договору, у період дії воєнного стану	42

8.8. Про призупинення дії трудового договору з працівником у зв'язку з військовою агресією проти України	43
8.9. Про збереження середнього заробітку працівника у період призупинення дії трудового договору	43
8.10. Про відсторонення від роботи працівника, якщо такий працівник не є особою, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину	43
8.11. Про звільнення переведеного на дистанційну роботу працівника за прогул без поважних причин в період дії воєнного стану	44
8.12. Про застосування до працівника заходів дисциплінарної відповідальності, не пов'язаних з фактом мобінгу, у період розгляду заяви працівника щодо встановлення факту мобінгу	44
8.13. Про зміну істотних умов праці	44
8.14. Про звільнення під час призупинення дії трудового договору	45
8.15. Про звільнення працівника на підставі наявності в останнього реального чи потенційного конфлікту інтересів	46
8.16. Про обов'язок роботодавця ознайомити працівника з попередженням про наступне вивільнення та з вакантними посадами на підприємстві	46
8.17. Про відсторонення працівника від роботи	46
8.18. Про гарантії працівника, який набув статусу викривача	47
8.19. Про поважність причин прогулу	47
8.20. Про належного відповідача у справах про поновлення на роботі за позовом директора навчального закладу	47
9. Спори, що виникають із житлових правовідносин	48
9.1. Про встановлення порядку користування жилим приміщенням у будинках державного і громадського житлового фонду	48
9.2. Про виселення військовослужбовців та членів їхніх сімей з тимчасового житла	48
9.3. Про визнання укладеним договором найму житлового приміщення в гуртожитку	48
9.4. Про виселення як невинуватене втручання у приватну сферу особи, порушення права на повагу до житла	49
9.5. Про відмову у взятті на квартирний облік повторно	49
9.6. Про встановлення порядку користування квартирою, право користування якою має неповнолітня дитина	50
9.7. Про заселення квартири, збудованої для проживання однієї сім'ї та в якій проживає інша сім'я, двома і більше сім'ями або двома і більше самотніми особами	50
9.8. Про наслідки систематичного порушення правил спільного	50

проживання	
9.9. Про відсутність укладеного договору про надання споживчих послуг	50
9.10. Про права членів сім'ї власника будинку користуватися житловим приміщенням	51
10. Спори, що виникають із сімейних правовідносин	51
10.1. Про позбавлення батьківських прав щодо неповнолітньої особи, яка під час розгляду справи у суді досягла повноліття	51
10.2. Про відсутність підстав для стягнення неустойки (пені) у разі вжиття платником аліментів всіх заходів для належного виконання зобов'язання	52
10.3. Про забезпечення позову про повернення дитини до місця її постійного проживання у період дії воєнного стану	52
10.4. Про визнання в судовому порядку за одним із подружжя права на частку в спільному праві вимоги	52
10.5. Про визначення місця проживання дитини із застосуванням спільної фізичної опіки обох батьків	53
10.6. Про визнання права на частку в праві спільної власності подружжя без вимог щодо поділу майна в натурі	53
10.7. Про розгляд судом позову дитини, яка досягла повноліття, про виключення відомостей про батька дитини з актового запису про народження дитини	53
10.8. Про спосіб захисту порушеного права діда й баби на спілкування з онуками	54
10.9. Про розірвання договору про визначення місця проживання дитини разом з матір'ю	54
10.10. Про позбавлення матері батьківських прав	54
10.11. Про згоду одного з подружжя на розпорядження майном (коштами) іншим з подружжя для набуття майна в спільну сумісну власність	55
10.12. Про підстави розірвання договору про поділ майна подружжя	55
10.13. Про посвідчення заяви (згоди) одного з подружжя на передачу майна в іпотеку іншим із подружжя	56
10.14. Про зміну способу участі у вихованні дитини, який визначений рішенням суду	56
10.15. Про визнання права на частку в праві спільної часткової власності та поділ майна в натурі	56
10.16. Про визнання розірвання шлюбу фіктивним	57

10.17. Про встановлення факту батьківства	57
10.18. Про позбавлення матері батьківських прав	57
10.19. Про відсутність права в опікуна на зміну прізвища малолітньої дитини	58
10.20. Про право отримувача аліментів на оскарження наступних рішень про стягнення аліментів на користь інших утриманців платника	58
10.21. Про припинення стягнення присуджених рішенням суду аліментів	58
10.22. Розірвання шлюбу не є підставою для скасування усиновлення	58
10.23. Про переважне право батьків на виховання дитини перед будь-якими особами	59
11. Спори, пов'язані з відшкодування шкоди	59
11.1. Про особу, на яку покладається відповідальність за шкоду, завдану фізичній особі ушкодженням здоров'я	59
11.2. Про відшкодування страховиком моральної шкоди, завданої смертю потерпілого внаслідок ДТП	59
11.3. Про відшкодування шкоди у договірних правовідносинах вкладника з банком	60
11.4. Про завершальний день строку, за який нараховується моральна шкода	60
11.5. Про відшкодування моральної шкоди, завданої органами державної влади або органами місцевого самоврядування	60
11.6. Про розмір моральної шкоди	61
11.7. Про відшкодування завдано майнової шкоди державі	61
11.8. Про неможливість багаторазового відшкодування моральної шкоди за одним і тим самим фактом порушення прав	61
12. Спори, що виникають із спадкових правовідносин	62
12.1. Про підстави для кваліфікації заповіту нікчемним	62
12.2. Про правомірність постанови приватного нотаріуса про відмову у видачі свідоцтва про право на спадщину за заповітом до вирішення справи судом	62
12.3. Про доведення підстав для зменшення розміру обов'язкової частки у спадщині	62
12.4. Про визначення додаткового строку для прийняття спадщини в умовах воєнного стану	63
12.5. Про спосіб захисту прав спадкоємця щодо повернення успадкованого майна	63

12.6. Про прийняття спадщини обов'язковим спадкоємцем та спадкування права на обов'язкову частку	63
12.7. Про визнання права власності на спадкове майно, яке за життя спадкодавця вибуло з його власності поза його волею	64
12.8. Про визнання спадщини відумерлою	64
12.9. Факт умисного позбавлення життя спадкодавця як підстава для усунення особи від спадкування	65
12.10. Про неповажність причин пропуску строку для прийняття спадщини	65
12.11. Про успадкування права на належні спадкодавцю суми пенсії	65
12.12. Про наслідки добровільної відмови від видачі свідоцтва про право на частку в праві спільної сумісної власності	66
12.13. Про випадки коли інтереси дітей спадкодавця як відповідачів у спірних правовідносинах повинен представляти орган опіки та піклування	66
12.14. Про підстави для внесення змін до свідоцтва про право на спадщину, а не визнання його недійсним	66
12.15. Про необізнаність спадкоємця про наявність заповіту як поважну причину пропуску строку для прийняття спадщини	67
12.16. Про належних відповідачів за позовними вимогами про встановлення факту родинних відносин із спадкодавцем	67
12.17. Про право територіальної громади на отримання грошової компенсації	67
12.18. Про свідка та рукоприкладника при оформленні заповіту	67
13. Спори, що виникають із питань визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави	68
13.1. Про прямий спосіб набуття активу (об'єкта нерухомості) близьким родичем особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування	68
14. Справи окремого провадження	68
14.1. Про встановлення факту батьківська загиблого військовослужбовця	68
14.2. Про розгляд вимог про визнання особи такою, що є непридатною до військової служби, виключеною з військового обліку і такою, яка не є військовозобов'язаною, у порядку окремого провадження	69
14.3. Про осіб, які мають право подати заяву про визнання особи недієздатною	69

14.4. Про видачу обмежувального припису	69
14.5. Про осіб, які можуть звертатися до суду із заявою про видачу обмежувального припису	70
14.6. Про госпіталізацію особи до закладу з надання психіатричної допомоги у примусовому порядку	70
14.7. Про встановлення факту народження дитини на тимчасово окупованій території України	70
14.8. Про примусове набуття громадянами України, які проживають на тимчасово окупованій території, громадянства російської федерації	71
14.9. Про визнання батьківства	71
14.10. Про визнання фізичної особи недієздатною	71
14.11. Про звільнення особи від повноважень опікуна	72
14.12. Про самостійне виховання та утримання малолітньої дитини одним із батьків у разі смерті іншого	72
14.13. Про встановлення факту смерті особи	72
14.14. Про наявність у заявника права на виплату одноразової грошової допомоги	73
14.15. Про існування спору, пов'язаного з правом участі батька дитини у її матеріальному забезпеченні	73
15. Застосування норм процесуального права	73
15.1. Про розгляд апеляційним судом апеляційної скарги особи, яка не брала участі у справі	73
15.2. Про юрисдикцію справи про встановлення факту проживання однією сім'єю чоловіка та жінки без реєстрації шлюбу	74
15.3. Про сплату судового збору у разі подання апеляційної скарги відповідачем	74
15.4. Про право особи, яка не має прав, свобод чи інтересів щодо предмета спору, на апеляційне оскарження судового рішення	74
15.5. Про доказ направлення до суду і отримання цим судом процесуальних документів	75
15.6. Про належне повідомлення учасника справи про дату, час і місце судового засідання	75
15.7. Про скасування рішення місцевого суду апеляційним судом у разі відсутності висновку органу опіки та піклування щодо припинення частки малолітньої особи у праві власності	75
15.8. Про надання оцінки в межах цивільного судочинства обставинам злочину, які підлягають встановленню відповідно до вимог КПК України	76
15.9. Про закриття провадження у справі з іноземним елементом	76

15.10. Про юрисдикцію спору, який виник у зв'язку з невиконанням договору про надання учаснику пілотного проєкту безвідсоткової фінансової допомоги на поворотній основі для організації підприємницької діяльності	76
15.11. Про юрисдикцію справ з немайновими вимогами	77
15.12. Про підстави для перегляду судового наказу про стягнення аліментів за нововиявленими обставинами	77
15.13. Про звернення прокурора з апеляційною скаргою на рішення суду першої інстанції після спливу одного року з дня складення повного тексту судового рішення	77
15.14. Про визнання права власності на об'єкт, який належить на праві спільної часткової власності декільком співвласникам, тільки за спадкоємцем одного із співвласників	78
15.15. Про право прокурора, який діє в інтересах держави в особі відповідача, оскаржити в апеляційному порядку заочне рішення	78
15.16. Про повноваження суду апеляційної інстанції за результатами розгляду апеляційної скарги на ухвалу суду першої інстанції, що перешкоджає подальшому провадженню у справі	78
15.17. Про підсудність справ за зареєстрованим місцем проживання чи перебування позивача	79
15.18. Про спосіб захисту іпотекодавця у разі відсутності відповідача	79
15.19. Про склад учасників справи у спорах про оголошення військовослужбовця померлим або визнання його безвісно відсутнім під час встановлення юридичного факту смерті військовослужбовця	79
15.20. Про наслідки встановлення участі судді, якому заявлено обґрунтований відвід, в ухваленні судового рішення	80
15.21. Про спори, які не підлягають судовому розгляду	80
15.22. Про нововиявлені обставини	80
15.23. Про нові докази на стадії апеляційного провадження	80
15.24. Про приєднання до апеляційної скарги	81
15.25. Про поширення юрисдикції судів України у спорах про визначення місця проживання дитини	81
15.26. Про відсутність підстав для заміни стягувача у виконавчому провадженні	81
15.27. Про оспорення акта й постанови державного виконавця про передачу майна стягувачу в рахунок погашення боргу	82
15.28. Про закриття апеляційного провадження у разі оскарження рішення суду першої інстанції особою, яка не була залучена до участі у справі та подала апеляційну скаргу після спливу річного строку з дня складання повного тексту судового рішення	82

15.29. Про використання конструкції позову про стягнення аліментів не для захисту прав та інтересів і судове рішення стосується прав та/або інтересів кредитора (стягувача)	82
15.30. Про направлення сторонам судових рішень	83
15.31. Про арешт як втручання у право особи на мирне володіння своїм майном	83
15.32. Про принцип <i>jura novit curia</i> («суд знає закони»)	83
15.33. Про звернення учасників справи через Електронний кабінет як альтернативу звернення з паперовими документами	84
15.34. Про юрисдикцію спорів, що виникають із сімейних правовідносин, якщо майно до моменту його відчуження не було об'єктом корпоративних прав	84
15.35. Про віднесення спорів, що виникають із правовідносин щодо членства у громадській організації (громадському об'єднанні) до компетенції судів	84
15.36. Про визнання некоректним з точки зору лінгвістики формулювання вимог позову як надміру формалізованого підходу дослівного розуміння вимог позову	85
15.37. Про оскарження прокурором судового рішення в інтересах держави в особі учасника справи	85
15.38. Про можливість позивача власноручно підписати позовну заяву	85
15.39. Про підстави відмови у відкритті провадження у справі	86
15.40. Про застосування річного строку на апеляційне оскарження судового рішення	86
15.41. Про правові підстави зупинення провадження у справі до вирішення іншої справи	86
15.42. Про оцінку доказів при розгляді спорів щодо кредитних зобов'язань	86
15.43. Перебування відповідача за межами країни не свідчить про неможливість розгляду пред'явлених до нього вимог	87
15.44. Про підстави для відводу / самовідводу	87
15.45. Про підвідомчість справ з іноземним елементом судам України	87
15.46. Про забезпечення позову у вигляді арешту автомобіля, на який вже було накладено арешт	88
15.47. Про неповажність причин неявки відповідача до експертної установи	88
15.48. Про передачу справи до господарського суду у зв'язку з відкриттям провадження про банкрутство	88
15.49. Про адміністративну юрисдикцію спорів за вимогами, які спрямовані на поновлення на роботі працівників Фонду в органах Пенсійного фонду, звільнених внаслідок реорганізації Фонду та Управління шляхом приєднання до Пенсійного фонду України	88

15.50. Про розгляд заяви про направлення справи за встановленою юрисдикцією до належного суду в разі об'єднання у справі кількох вимог, що підлягають розгляду в порядку різного судочинства	89
16. Звернення рішень до виконання і контроль за їх виконанням	89
16.1. Про зупинення вчинення виконавчих дій та заборону заміни стягувачів у виконавчих провадженнях у період дії воєнного стану	89
16.2. Про втручання у право особи на мирне володіння своїм майном	90
16.3. Про види доходів, які враховуються при визначенні розміру аліментів на одного з подружжя, дітей, батьків, інших осіб	90
16.4. Про заміну сторони виконавчого провадження її правонаступником	90
16.5. Про підстави закінчення виконавчого провадження	91
16.6. Про добровільне перерахування боржником аліментів на особистий рахунок своєї неповнолітньої дитини	92
16.7. Про відвід виконавця	92
16.8. Про накладення арешту на грошові кошти, що знаходяться на банківському рахунку	92
17. Справи щодо оспорювання, визнання, надання дозволу на виконання рішень міжнародних арбітражів	93
17.1. Про скасування рішення третейського суду за вимогою особи, яка вважає, що цим рішенням вирішено питання про її права та обов'язки	93
17.2. Порушення публічного порядку як виключна міра для відмови у визнанні та виконанні арбітражного рішення	93
17.3. Про визнання та надання дозволу на виконання рішення МКАС	94

1. Спори про захист честі, гідності і ділової репутації

1.1. Про примусове вибачення як спосіб судового захисту честі, гідності і ділової репутації

Суд не вправі зобов'язувати відповідача вибачатися перед позивачем у тій чи іншій формі, оскільки примусове вибачення як спосіб судового захисту честі, гідності чи ділової репутації за поширення недостовірної інформації не передбачено законом

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 13 березня 2024 року у справі № 712/10999/22 (провадження № 61-13517св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117788727>.

1.2. Про оцінку діяльності керівника підприємства, викладену в рішенні органу місцевого самоврядування

Оцінка діяльності фізичної особи, яка перебуває на посаді керівника підприємства, викладена у резолютивній частині рішення органу місцевого самоврядування, не є способом поширення інформації відносно такої фізичної особи. Законодавцем передбачено право на оскарження рішень органу місцевого самоврядування в порядку, який не передбачає спростування інформації, викладеної у них. Завідомо неправдиве повідомлення про вчинення позивачем кримінального правопорушення не є способом поширення недостовірної інформації та може бути підставою лише для притягнення особи, яка повідомила про це, до кримінальної відповідальності за відповідною статтею КК України

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 17 квітня 2024 року у справі № 359/966/18 (провадження № 61-15277св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118519807>.

1.3. Про поширення інформації, яка є фактичним твердженням

Негативна інформація про працівника, зазначена в листі колишнього роботодавця, зі змісту якої потенційний роботодавець мав можливість сформулювати уявлення про професійні та ділові якості особи, є фактичним твердженням, а поширення такої інформації принижує честь, гідність і ділову репутацію такої особи

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 17 квітня 2024 року у справі № 761/8049/21 (провадження № 61-17458св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118485797>.

1.4. Про межі допустимої критики щодо публічної особи

Межа допустимої критики та обсяги поширеної на публічній сторінці в соціальній мережі «Facebook» інформації щодо публічної особи, відомої в суспільстві, політичного діяча є значно ширшими, якщо на час поширення оспорюваної інформації така особа безпосередньо відігравала важливу роль у діяльності держави, а її дії становили суспільний інтерес. Відображення власної критичної оцінки суспільно-політичної діяльності публічної особи, висловленої у формі оціночних суджень, не підлягає спростуванню

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11 вересня 2024 року у справі № 727/6401/20 (провадження № 61-1907св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121626524>.

2. Спори щодо захисту особистих немайнових прав, що забезпечують соціальне буття фізичної особи

2.1. Про використання у творі імені фізичної особи без її дозволу

Використання імені фізичної особи без її дозволу у творі, який висвітлює не лише об'єктивні події, а й включає в себе домисел авторів, є неправомірним та може свідчити про порушення особистого немайнового права такої особи на використання власного імені. У такому випадку фізична особа має право вимагати зупинення порушення її прав і відшкодування моральної шкоди.

Підставою для захисту такого порушеного права є сам факт використання імені фізичної особи незалежно від характеру поширеної при цьому інформації про особу

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 29 травня 2024 року у справі № 752/7647/20 (провадження № 61-120св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119419654>.

2.2. Про примусову госпіталізацію

Примусова госпіталізація особи, визнаної у встановленому законом порядку недієздатною, без судового рішення та згоди опікуна за своєю природою і наслідками є непропорційним обмеженням конституційного права недієздатної особи на свободу та особисту недоторканність, а дії закладу з надання психіатричної допомоги щодо примусової госпіталізації такої особи є незаконними

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 23 липня 2024 року у справі № 758/4817/23 (провадження № 61-4195св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120719844>.

3. Спори, що виникають з питань захисту права власності

3.1. Про пред'явлення віндикаційного позову до попереднього володільця майна

У разі пред'явлення віндикаційного позову належним відповідачем є володілець майна. Якщо під час розгляду справи майно перейшло у володіння іншої особи, у зв'язку з чим суд здійснив заміну відповідача, то пред'явлення позову до попереднього володільця перериває позовну давність і за вимогою до іншої особи

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 06 березня 2024 року у справі № 750/254/22 (провадження № 61-11764св22) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117624217>.

3.2. Про усунення перешкод у користуванні майном

За відсутності рішення загальних зборів ОСББ, яким було б застосовано індивідуально до власника однієї з квартир обмеження в користуванні спільними ліфтами багатоквартирного будинку, та оцінки пропорційності застосування такого обмеження з огляду на порядок доступу до квартири, розташування квартири, вік і стан здоров'я її власника, а також розміру та періоду виникнення заборгованості зі сплати внесків на утримання будинку та прибудинкової території, вимоги про усунення перешкод у користуванні майном, зокрема спільними ліфтами, підлягають задоволенню, що є достатньою сатисфакцією, тому відсутні підстави для відшкодування моральної шкоди

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 20 березня 2024 року у справі № 753/7926/23 (провадження № 61-1551св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117849229>.

3.3. Про ефективний спосіб захисту прав власника земельної ділянки, на якій розташоване самочинне будівництво

Ефективним способом захисту права власника земельної ділянки, на якій здійснено самочинне будівництво, щодо користування і розпорядження цією земельною ділянкою є вимога про знесення самочинного будівництва відповідно до ст. 376 ЦК України, і вирішення такої вимоги виключає застосування інших вимог. При цьому скасування рішення державного реєстратора не забезпечить усунення порушень прав

позивача як власника спірної земельної ділянки, спричинених самочинним будівництвом

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 10 квітня 2024 року у справі № 522/14563/18 (провадження № 61-17817св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118296962>.

3.4. Про визнання права власності на самочинно побудоване на земельній ділянці нерухоме майно

У справі за позовом власника земельної ділянки про визнання права власності на самочинно побудоване на цій земельній ділянці нерухоме майно, якщо земельна ділянка, на якій воно побудоване, на час здійснення самочинного будівництва не була у власності позивача, проте згодом він набув право власності на таку земельну ділянку, належними відповідачами є територіальна громада (в особі відповідної ради), на території якої знаходиться відповідна земельна ділянка, та власники (користувачі) сусідніх земельних ділянок

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 23 травня 2024 року у справі № 211/6854/21 (провадження № 61-11842св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119393392>.

3.5. Про поширення податкової застави на майно

Податкова застава поширюється виключно на майно платника податків, який має податковий борг. Новий власник майна (банк), що придбав спірне майно в результаті звернення стягнення на предмет іпотеки, не замінює боржника (колишнього власника майна) у правовідносинах щодо погашення заборгованості зі сплати податків, тому процедура звернення стягнення на майно банку в порядку, визначеному Податковим кодексом України, не може бути реалізована, що є самостійною підставою для скасування (припинення) податкової застави

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 03 липня 2024 року у справі № 344/3333/23 (провадження № 61-1662св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120313748>.

3.6. Про право співвласників житлового будинку на земельну ділянку, на якій він розташований

Земельна ділянка, на якій розташовані багатоквартирні будинки, а також належні до них будівлі, споруди та прибудинкова територія належать на праві спільної сумісної власності співвласникам жилого будинку, які визначають порядок їх

використання. Використання прибудинкової території має відбуватися за її призначенням.

Право спільної власності багатоквартирного будинку здійснюється співвласниками за їхньою згодою, а тому створення на прибудинковій території певних об'єктів (зокрема, бетонні сходи, пандус з бетону, бруківка, що прилягає до сходів та пандуса) має проводитися тільки за згодою співвласників і за умови, що такі об'єкти не призведуть до порушень прав інших співвласників у багатоквартирному житловому будинку

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 14 серпня 2024 року у справі № 442/1888/23 (провадження № 61-7526св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121075201>.

3.7. Про вартість іпотечного майна

Подання іпотекодержателем державному реєстратору висновку про вартість предмета іпотеки, що складений більш ніж за 90 днів до переходу права власності на предмет іпотеки, свідчить про відсутність підстав у державного реєстратора для реєстрації права власності предмета іпотеки за іпотекодержателем.

Якщо кредитор (іпотекодержатель) на погашення кредитної заборгованості, встановленої рішенням суду, що набрало законної сили, отримав поліпшене іпотечне майно та при здійсненні перереєстрації іпотечного майна його вартість була занижена у висновку оцінки, боржник позбавлений можливості вимагати компенсацію різниці між вартістю майна та боргу

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 28 серпня 2024 року у справі № 369/5543/20 (провадження № 61-3699св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121383335>.

3.8. Про припинення права власності на частку у спільному майні

За умови доведення співвласником наявності підстав, передбачених ч. ч. 1, 2 ст. 365 ЦК України, для припинення права на частку у спільному майні право іншого співвласника на таку частку підлягає припиненню. З метою уникнення ситуації правової невизначеності, недопущення спору при проведенні державної реєстрації права власності на частку у спільному майні, право власності на яку припинено, судам доцільно задовольняти одночасно з вимогою про припинення права власності на частку у спільному майні й заявлену вимогу про визнання права власності на цю частку за співвласником, який попередньо вніс на депозитний рахунок суду вартість спірної частки

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 09 вересня 2024 року у справі № 671/1543/21 (провадження № 61-18278сво23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121570439>.

3.9. Про належний спосіб захисту прав власника земельної ділянки, на якій здійснено (здійснюється) самочинне будівництво

За обставин, коли право власності на самочинно побудоване нерухоме майно зареєстровано за певною особою без дотримання визначеного ст. 376 ЦК України порядку, задоволення вимоги про скасування рішення державного реєстратора про державну реєстрацію права власності на таке майно або вимоги про скасування державної реєстрації прав, або вимоги про припинення права власності тощо у встановленому законом порядку не вирішить юридичну долю самочинно побудованого майна і не приведе до відновлення стану єдності юридичної долі земельної ділянки та розташованого на ній нерухомого майна.

Належними вимогами, які може заявити власник земельної ділянки, на якій здійснено (здійснюється) самочинне будівництво, для захисту прав користування та розпорядження такою земельною ділянкою, є вимога про знесення самочинно побудованого нерухомого майна або вимога про визнання права власності на самочинно побудоване майно

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 02 жовтня 2024 року у справі № 569/17365/21 (провадження № 61-4170св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122118142>.

3.10. Про примусове вилучення майна на воєнні потреби

Вилучене на воєнні потреби майно, якщо втручання у право власності особи переслідувало легітимну мету, було пропорційним у співвідношенні до суспільних інтересів та відповідало критерію законності, не підлягає поверненню. Під час воєнного стану передбачена можливість примусового відчуження індивідуально визначеного приватного та колективного майна з переходом до держави права власності на це майно із попереднім або наступним повним відшкодуванням його вартості

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 04 грудня 2024 року у справі № 712/10118/22 (провадження № 61-13632св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123567717>.

Громадянин іноземної держави, майно якого підлягало поверненню йому на підставі рішення національного суду, однак було примусово відчужено в умовах воєнного стану, має право на грошову компенсацію вартості такого майна

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11 грудня 2024 року у справі № 461/433/23 (провадження № 61-8872св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123734064>.

3.11. Про право територіальної громади на витребування майна, що вибуло з її володіння, у добросовісного набувача

Видозміна, перероблення чи знищення об'єкта нерухомого майна під час його перебування в чужому незаконному володінні позбавляє територіальну громаду можливості витребувати таке майно, що вибуло з її володіння, у добросовісного набувача

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11 грудня 2024 року у справі № 523/6336/16-ц (провадження № 61-9362св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123779873>.

4. Спори, що виникають із питань захисту прав інтелектуальної власності

4.1. Про встановлення факту використання винаходу чи визнання патенту залежним від іншого патенту

Встановлення факту використання винаходу (корисної моделі) чи визнання патенту залежним від іншого патенту безпосередньо не відновлює порушене право інтелектуальної власності та не присікає порушення права інтелектуальної власності, а може бути лише передумовою для застосування інших способів захисту (наприклад, компенсації чи припинення порушення)

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 02 травня 2024 року у справі № 331/6402/15-ц (провадження № 61-2620св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118868230>.

5. Спори, що виникають із земельних правовідносин

5.1. Про затвердження документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості)

Законодавство України не містить положень щодо втрати чинності або обмежень використання технічної документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості) у зв'язку з переходом прав власності на нерухоме майно, яке розташоване на такій земельній ділянці, до іншої особи (зміна землекористувача).

Відмовити в затвердженні такої документації із землеустрою відповідний орган виконавчої влади або орган місцевого самоврядування може виключно у зв'язку з її невідповідністю законодавству, іншій затвердженій документації із землеустрою або містобудівній документації

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 05 січня 2024 року у справі № 736/1435/21 (провадження № 61-7231св22) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116301968>.

5.2. Про відсутність підстав для витребування земельної ділянки на користь орендодавця

У разі виконання договору оренди землі протягом тривалого часу обома сторонами (користування земельною ділянкою і сплата за неї орендарем; отримання орендної плати орендодавцем та відсутність заперечень щодо користування орендарем земельною ділянкою) кваліфікація такого договору як неукладеного на підставі відсутності проведення його державної реєстрації виключається. Оскільки договір оренди вважається укладеним, підстав для витребування спірної земельної ділянки на користь орендодавця немає

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 10 січня 2024 року у справі № 390/964/21 (провадження № 61-5323св22) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116541615>.

5.3. Про недобросовісність дій орендодавця у разі пред'явлення вимоги про усунення перешкод у користуванні земельною ділянкою

Звернення орендодавця, який не оспорує факт підписання додаткової угоди до договору оренди земельної ділянки та факт отримання ним орендної плати за умовами договору, з позовом про усунення перешкод у користуванні земельною ділянкою шляхом її повернення та скасування державної реєстрації речового права (права оренди) за орендарем на спірну земельну ділянку свідчить про недобросовісність таких дій

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 07 лютого 2024 року у справі № 629/3016/21 (провадження № 61-7477св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116919930>.

5.4. Про відшкодування збитків, яких зазнав орендар унаслідок невиконання орендодавцем умов, визначених договором оренди землі

Використання орендарем земельної ділянки після закінчення дії договору оренди (для зберігання готової продукції) за наявності його належного повідомлення орендодавцем (власником землі) про відсутність наміру продовжувати договір оренди на новий строк свідчить про недобросовісність дій орендаря як сторони договору оренди та безпідставне користування земельною ділянкою, що виключає покладення відповідальності на орендодавця за спричинену орендарю шкоду у вигляді недоотриманих доходів у зв'язку з неможливістю збору врожаю

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 22 травня 2024 року у справі № 175/2781/21 (провадження № 61-18727св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119264960>.

5.5. Про ефективний спосіб захисту права власності на земельну ділянку

Якщо право держави на земельну ділянку порушує не сам державний акт на землю, виданий першому набувачеві землі, а обставини її отримання з порушенням закону та відчуження надалі на користь останнього набувача, ефективним способом захисту права власності держави є віндикаційний позов, пред'явлений до особи, за якою зареєстровано право власності на земельну ділянку

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 26 червня 2024 року у справі № 354/602/15-ц (провадження № 61-2560св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120065651>.

5.6. Про правило переходу права власності на частину земельної ділянки до особи, яка набула права власності на частину будівлі

У разі набуття права власності на частину будинку, розташованого на земельній ділянці, право власності чи право користування якою не оформлено відчужувачами, особа набуває право на отримання у власність земельної ділянки, на якій розташований будинок, у розмірі, пропорційному розміру її частки у праві власності на будинок. Надання всієї земельної ділянки у власність лише одному зі співвласників будинку є порушенням права інших співвласників цього об'єкта нерухомості, зокрема на користування земельною ділянкою, необхідною для обслуговування належного їм нерухомого майна. Якщо останнім набувачем усієї земельної ділянки є малолітня особа та її інтереси в судах були належним чином представлені як її законним представником, так і відповідним органом опіки та піклування, то зменшення її частки у праві власності на земельну ділянку до розміру частки у праві власності на будинок є пропорційним втручанням у право малолітньої особи на земельну ділянку

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 17 липня 2024 року у справі № 278/3388/20 (провадження № 61-4015св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120513786>.

Правило переходу права власності на частину земельної ділянки до особи, яка набула права власності на частину будівлі чи споруди, розміщеної на цій ділянці, передбачене положеннями ст. 377 ЦК України та ст. 120 ЗК України, не застосовується в разі, якщо об'єкт нерухомого майна розміщений на земельній ділянці, що належить до земель державної або комунальної власності

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 07 серпня 2024 року у справі № 153/1548/23 (провадження № 61-3340св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120973751>.

5.7. Про знесення самочинно збудованого об'єкта нерухомості на земельній ділянці, яка не належить забудовнику

Знаходження на земельній ділянці одного власника об'єкта нерухомості (будівлі, споруди) іншого власника істотно обмежує права власника землі.

Належною вимогою, яку може заявити міська рада як власник земельної ділянки, на якій здійснено (здійснюється) самочинне будівництво, для захисту прав користування та розпорядження такою земельною ділянкою, є вимога про знесення самочинно побудованого нерухомого майна

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 04 грудня 2024 року у справі № 202/3145/22 (провадження № 61-18485св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123567716>.

Знесення самочинно збудованого об'єкта нерухомості є крайнім заходом впливу на забудовника і можливе лише тоді, коли використано всі передбачені законодавством України заходи з метою усунення порушень щодо реагування та притягнення винної особи до відповідальності. Зверненню до суду з позовом до забудовника про усунення перешкод у користуванні земельною ділянкою шляхом знесення об'єкта будівництва, здійсненого з порушенням вимог законодавства, передуює звернення до суду відповідного органу державної влади або органу місцевого самоврядування з вимогами про зобов'язання особи, яка здійснила (здійснює) будівництво, провести відповідну перебудову

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 23 липня 2024 року у справі № 359/1365/22 (провадження № 61-1214св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120654420>.

5.8. Про застосування позову про оспорення правочину (рецисорного позову)

Застосування позову про оспорення правочину (рецисорного позову) потребує встановлення не лише підстав для оспорення, але й існування факту порушення суб'єктивного цивільного права або інтересу особи, яка звернулася до суду. Для приватного права, з урахуванням принципу розумності, є неприйнятним використання правомірних приватноправових конструкцій (зокрема конструкції оспорюваного правочину). Правопорядок не допускає ситуації, коли правомірна конструкція (зокрема конструкція оспорюваного правочину) застосовується не для тієї мети, для якої вона призначена, та за відсутності умов, за яких вона може бути застосована (зокрема за відсутності порушеного приватного права чи інтересу або коли при застосуванні конструкції оспорюваного правочину не здійснюється прискання порушеного приватного права чи/та інтересу або ж їх відновлення)

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 09 вересня 2024 року у справі № 352/1070/17 (провадження № 61-9160сво22) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121570477>.

5.9. Про позбавлення добросовісного набувача права власності на земельну ділянку

Встановлення обставин вибуття земельної ділянки із власності поза волею власника є підставою для її витребування в добросовісного набувача згідно зі ст. 388 ЦК України. За таких обставин позбавлення добросовісного набувача права власності на земельну ділянку без надання в будь-якій формі компенсації чи відшкодування не забезпечить справедливого балансу між вимогами суспільного інтересу, якщо такі були, з одного боку, і правом власника на мирне володіння своїм майном, з іншого

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 09 жовтня 2024 року у справі № 201/9336/22 (провадження № 61-2305св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122253159>.

6. Спори, що виникають у сфері захисту довкілля та екологічних прав

6.1. Про особливості розгляду справ щодо захисту права на безпечне довкілля

У справах щодо захисту прав на безпечне довкілля підставою притягнення до відповідальності винних осіб є порушення встановленого порядку поведінки з відходами, що призвело або може призвести до забруднення навколишнього природного середовища, прямого чи опосередкованого шкідливого впливу на здоров'я людини. Ухвала суду про забезпечення доказів шляхом огляду за їх місцезнаходженням не є виконавчим документом і виконується відповідно до положень ст. 85 ЦПК України

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 10 квітня 2024 року у справі № 638/6852/18 (провадження № 61-393св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118421113>.

6.2. Про відшкодування моральної шкоди за порушення права особи на безпечне довкілля, безпечні і здорові умови проживання

Тлумачення змісту ст. 23 ЦК України свідчить, що вона є нормою, що має поширюватися на будь-які цивільно-правові відносини, в яких тій чи іншій особі було завдано моральної шкоди. Це, зокрема, підтверджується тим, що законодавець вживає формулювання «особа має право на відшкодування моральної шкоди, завданої внаслідок порушення її прав». Тобто можливість стягнення компенсації моральної шкоди ставиться в залежність не від того, що це передбачено нормою закону або положеннями договору, а від порушення цивільного права особи. У разі встановлення конкретної особи, яка завдала моральної шкоди, відбувається розподіл тягара доказування: а) позивач повинен довести наявність моральної шкоди та причинний зв'язок; б) відповідач доводить відсутність протиправності та вини

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 22 квітня 2024 року у справі № 279/1834/22 (провадження № 61-1382сво23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118868218>.

7. Спори, що виникають із виконання / невиконання договірних / недоговірних зобов'язань

7.1. Про повернення вартості автомобіля, що застрахований від ризику викрадення

Факт страхування лізингодавцем ризику викрадення автомобіля (предмета лізингу), який надалі був викрадений у лізингоодержувача, свідчить про відсутність підстав вимагати повернення вартості спірного автомобіля від лізингоодержувача при застосуванні наслідків нікчемності відповідного договору фінансового лізингу

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 24 січня 2024 року у справі № 520/7627/17 (провадження № 61-591св22) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116606791>.

7.2. Про річ, яка є нерозривно пов'язаною з водним об'єктом та не може бути відокремлена від нього

Гідротехнічна споруда, яка є предметом договорів купівлі-продажу та іпотеки, нерозривно пов'язана з водним об'єктом, тому не може бути відокремлена від нього без втрати цільового призначення, відповідно, й не може перебувати у власності фізичних осіб, крім випадків, визначених законом

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 05 червня 2024 року у справі № 125/1227/22 (провадження № 61-8584св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119583605>.

7.3. Про оскарження судового рішення відповідачами, які є солідарними боржниками

У випадку наявності підстав для солідарної відповідальності відповідачів / боржників кожен з них має право висунути заперечення проти вимог кредитора, які є загальними для всіх боржників та не засновані на особистих відносинах одного з них із кредитором. Оскарження судового рішення в повному обсязі одним з відповідачів, відповідальність якого є солідарною з іншими, та перегляд справи в апеляційному порядку за апеляційною скаргою такого відповідача не є порушенням принципу диспозитивності цивільного судочинства

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 03 червня 2024 року у справі № 161/8822/19 (провадження № 61-7223сво22) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119776316>.

7.4. Про вчинення правочину представником за довіреністю, яка скасована

Під час укладення договору емфітевзису представником власника земельної ділянки, який діє на підставі вже скасованої довіреності, у власника земельної ділянки відсутнє вільне волевиявлення, яке б відповідало його внутрішній волі, що є підставою для визнання договору емфітевзису недійсним.

Якщо при укладенні договору емфітевзису представник, який діяв на підставі довіреності, знав про припинення довіреності, то права та обов'язки для власника земельної ділянки щодо такого представника, які виникли внаслідок вчинення оспорюваного договору, не зберігаються

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 12 червня 2024 року у справі № 632/1196/19 (провадження № 61-18238св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119776362>.

7.5. Про звернення до суду органу опіки та піклування з позовом про оспорювання правочину, яким порушуються права дітей

Орган опіки та піклування може пред'являти позов про оспорювання правочину (ресцисорний позов), на підставі якого відчужено квартиру, право користування якою було збережено за дітьми, позбавленими батьківського піклування, якщо такий правочин порушує права дітей-сиріт та/або дітей, позбавлених батьківського піклування

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 13 червня 2024 року у справі № 214/65/20 (провадження № 61-5155св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119872566>.

7.6. Про порядок скасування відкритих торгів щодо відчуження майна (активів), включеного до ліквідаційної маси банку

Питання про скасування відкритих торгів (аукціону) та їх результатів щодо відчуження майна (активів), включеного до ліквідаційної маси банку, і зобов'язань неплатоспроможних банків законодавством віднесено виключно до дискреційних повноважень Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

Якщо такі відкриті торги (аукціон) не скасовані та не визнані такими, що не відбулися, то гарантійний внесок учасника аукціону, сплачений для надання гарантії, що в разі перемоги в електронному аукціоні цей учасник виконає свої зобов'язання, поверненню не підлягає

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 19 червня 2024 року у справі № 761/628/21 (провадження № 61-17040св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119873384>.

7.7. Про визнання недійсними електронних торгів та протоколу їх проведення

Наявність підстав для визнання недійсними торгів має встановлюватися судом на момент їх проведення. Рішення суду про визнання виконавчого напису таким, що не підлягає виконанню, не має зворотної дії в часі і не може породжувати правові наслідки, у тому числі й щодо недійсності торгів, або впливати на інші юридичні факти, що настали до набрання законної сили рішенням суду про визнання виконавчого напису таким, що не підлягає виконанню

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 03 червня 2024 року у справі № 587/2230/21 (провадження № 61-5981сво23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119907441>.

7.8. Про невиконання правочину в частині поставки товару

Якщо продавець здійснював свою діяльність під час форс-мажорних обставин і товар, за який покупець сплатив грошові кошти на виконання договору, був наявний на складі, і відповідно до умов договору купівлі-продажу продавець не повідомляв покупця про наявність обставин непереборної сили, а також не виконав свого обов'язку щодо поставки товару покупцю на умовах самовивозу зі складу продавця, то продавець зобов'язаний передати відповідно до умов договору у власність покупця оплачений товар шляхом його поставки останньому

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 19 червня 2024 року у справі № 170/332/22 (провадження № 61-9556св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119873495>.

7.9. Про зобов'язання кредитодавця видати кредит

Якщо позичальник вважає відмову банку від надання йому кредиту, передбаченого договором, необґрунтованою, він має право вимагати від кредитодавця відшкодування збитків, а не реально виконати зобов'язання, оскільки примус до виконання обов'язку видати кредит у натурі не допускається

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 26 червня 2024 року у справі № 752/5765/23 (провадження № 61-2936св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120180408>.

7.10. Про стягнення надміру виплачених коштів грошової допомоги, яку отримують дві різні особи (чоловік і дружина)

Щомісячна адресна допомога внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, у тому числі на оплату житлово-комунальних послуг, яку отримує дружина, та грошова компенсація за піднайом (найом, оренду) жилого приміщення, яку отримує чоловік, є різними грошовими допомогамися, які отримують дві різні особи (чоловік і дружина) з різних підстав, тому їх виплата не залежить одна від одної

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 07 лютого 2024 року у справі № 750/3249/23 (провадження № 61-15694св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116840209>.

7.11. Про підстави для розірвання договору щодо передачі товару покупцеві та нарахування процентів на суму попередньої оплати

Домовленість між фізичною особою та фізичною особою – підприємцем щодо поставки товару на умовах попередньої оплати без визначення строків передачі товару у власність покупця для побутового (домашнього) використання є усним

договором купівлі-продажу, а не договором поставки. Невиконання умов цього договору щодо передачі товару покупцеві, у тому числі в семиденний строк від дня пред'явлення вимоги, є підставою для його розірвання та нарахування на суму попередньої оплати процентів відповідно до ч. 3 ст. 536 ЦК України

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 20 березня 2024 року у справі № 752/16778/22 (провадження № 61-18189св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117823692>.

7.12. Про нотаріальне посвідчення договору, укладеного на товарній біржі

Правочин чи договір, що були вчинені під час чинності ЦК УРСР 1963 року, могли бути визнані недійсними на підставі рішення суду. Норми ЦК України 2003 року щодо недійсності правочинів не можуть бути застосовані під час вирішення спору про недійсність правочину чи договору, який вчинений під час чинності ЦК УРСР 1963 року. Укладення договору на товарній біржі у 2002 році унеможливило його нотаріальне посвідчення в силу прямої вказівки на це в Законі України «Про товарну біржу», оскільки спеціальна норма має перевагу над загальними нормами (*lex posterior derogat priori*)

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 25 березня 2024 року у справі № 336/6023/20 (провадження № 61-11523сво23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118070521>.

7.13. Про стягнення пені з продавця за договором купівлі-продажу майнових прав

Пеня, передбачена ч. 5 ст. 10 Закону України «Про захист прав споживачів», підлягає нарахуванню у разі порушення умов договору про виконання робіт (надання послуг) виконавцями робіт і надавачами послуг, а не продавцями товарів, у такому випадку відсутні правові підстави для стягнення пені з продавця за договором купівлі-продажу майнових прав. Способи захисту прав покупця за споживчим договором купівлі-продажу передбачені ст. ст. 8, 9 Закону України «Про захист прав споживачів»

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 25 березня 2024 року у справі № 759/9026/21 (провадження № 61-10154сво22) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118070520>.

7.14. Про видачу довіреності на підставі усного договору доручення

Видача довіреності на підставі усного договору доручення є підтвердженням укладання договору доручення, і очевидно, що на такі правовідносини поширюються

положення ст. 1006 ЦК України. У разі відсутності домовленості між повіреним та довірительом про встановлення строку (терміну) передачі одержаного у зв'язку з виконанням доручення така передача має відбуватися негайно. При цьому для довірителя не потрібно пред'являти вимогу про передачу одержаного у зв'язку з виконанням доручення, оскільки п. 3 ч. 1 ст. 1006 ЦК України є винятком, що допускається нормою ч. 2 ст. 530 ЦК України

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 25 березня 2024 року у справі № 458/229/18 (провадження № 61-5932сво22) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118109072>.

7.15. Про форс-мажор як підставу для звільнення від відповідальності

ЦК України не передбачає конструкції форс-мажору, у цивільних відносинах форс-мажор традиційно є договірною підставою звільнення від відповідальності. За допомогою договору сторони можуть врегулювати, зокрема, застосування конструкції форс-мажору у своїх відносинах (на які випадки він поширюється, які правові наслідки його існування); чим підтверджується форс-мажор; чи впливає існування форс-мажору на виконання цивільно-правового зобов'язання, яке виникло на підставі такого договору; як позначається існування форс-мажору на строках виконання цивільно-правового зобов'язання, що виникло на підставі договору

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 13 березня 2024 року у справі № 686/16312/22 (провадження № 61-11710св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117823557>.

7.16. Про повернення коштів, отриманих фізичною особою внаслідок помилки у програмному забезпеченні установи банку

Несанкціонований овердрафт, що виник внаслідок помилкового зарахування грошових коштів на рахунок фізичної особи, є заборгованістю цієї особи перед банком, що не була обумовлена договором. Відсутність правової підстави означає, що набувач збагатився за рахунок банку поза підставою, передбаченою законом, іншими правовими актами чи правочином, тому такі грошові кошти підлягають поверненню відповідно до ст. 1212 ЦК України

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 10 квітня 2024 року у справі № 183/5849/23 (провадження № 61-18393св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118325388>.

7.17. Про розірвання договору про надання послуг з підбору та доставки автомобіля і стягнення коштів у зв'язку з невиконанням умов договору

У статті 617 ЦК України містяться підстави звільнення (випадок, непереборна сила) саме від відповідальності за порушення зобов'язання, а не за виконання договірною зобов'язання. Незазначення в договорі про надання послуг з підбору та доставки автомобіля про форс-мажор у межах строків виконання зобов'язання свідчить, що відповідач / продавець, який не доставив замовлений та попередньо оплачений автомобіль, посилаючись на введення воєнного стану, не виконав умови цього договору (доставка замовленого та попередньо оплаченого автомобіля), а позивач не досяг цілей укладення правочину та позбавлений того, на що розраховував при його укладенні, що є істотним порушенням такого договору та підставою для його розірвання

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11 квітня 2024 року у справі № 482/832/22 (провадження № 61-9041св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118626712>.

7.18. Про право вимоги виконання векселедавцем зобов'язання зі сплати грошової суми, визначеної у векселях

Особа, в якій знаходиться вексель, вважається його законним держателем, якщо її право на вексель базується на безперервному ряді індосаментів, навіть якщо останній із них є бланковим. При цьому закреслені індосаменти вважаються ненаписаними. Законний векселедержатель не зобов'язаний доводити наявність і дійсність своїх прав за векселем, вони вважаються наявними і дійсними. Доведення протилежного – обов'язок особи, якій пред'явлено вимогу за векселем.

Вимога про платіж, пред'явлена не в місці, визначеному за правилами, викладеними у векселі, не є пред'явленою належним чином. Протест у неплатежі, вчинений без вказівки про пред'явлення векселя до платежу у визначеному в ньому місці, не може вважатися належним доказом відсутності платежу і бути підставою для задоволення регресних вексельних вимог.

Прямий боржник за векселем зобов'язаний довести обґрунтованість своїх заперечень стосовно того, що векселедержатель не пред'явив йому оригінал векселя або не надав можливості перевірити наявність у встановленому місці та у визначений строк в особи, що пред'явила вимогу, оригіналу векселя і прав власності на зазначений цінний папір. Векселедержатель може спростувати ці заперечення шляхом надання будь-яких не заборонених законом доказів, у тому числі актів нотаріуса про протест векселя чи про посвідчення факту його пред'явлення до платежу, а також документів, виданих боржником.

Кредитор, який не спростував заперечення прямого боржника про відсутність належного пред'явлення векселя до платежу, вважається таким, що прострочив. До такого кредитора застосовуються наслідки, передбачені ст. 613 ЦК України

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 03 квітня 2024 року у справі № 520/3622/14-ц (провадження № 61-7291св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118194016>.

7.19. Про реструктуризацію зобов'язань за договором про споживчий кредит, наданий в іноземній валюті

Належним способом захисту прав позичальників при проведенні реструктуризації їх зобов'язань за договором про споживчий кредит, передбаченої Законом України від 13 квітня 2021 року № 1381-ІХ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо споживчих кредитів, наданих в іноземній валюті», є пред'явлення вимоги про зобов'язання кредитора провести реструктуризацію кредитної заборгованості. При цьому заявлення окремої вимоги про визнання відмови кредитора незаконною, неправомірною тощо не вимагається. Оскарження самої лише відмови кредитора у проведенні реструктуризації боргу без одночасного пред'явлення вимоги до суду про зобов'язання кредитора провести таку реструктуризацію не приведе до відновлення порушеного права боржника

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 04 листопада 2024 року у справі № 465/4230/22 (провадження № 61-16265сво23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reestr.court.gov.ua/Review/123338175>.

Положення Закону України «Про споживче кредитування» щодо обов'язкової реструктуризації зобов'язань, передбачених договором про споживчий кредит, наданий в іноземній валюті, є імперативною нормою, тому відмова від проведення реструктуризації без достатніх правових підстав свідчить про ухилення банку від обов'язку проведення реструктуризації зобов'язань за іпотечним кредитом.

Такі документи, як про склад сім'ї, про доходи позичальника та членів її сім'ї, зокрема, доказів розірвання шлюбу з чоловіком та того, що її діти вже досягли повноліття, подаються саме на вимогу кредитора, а не разом із заявою про реструктуризацію. Банк не позбавлений права уточнити запитовану позичальником інформацію, сприяючи таким чином споживачеві, як більш слабкому суб'єкту економічних відносин, у поновленні своїх прав

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 10 квітня 2024 року у справі № 465/7930/21 (провадження № 61-17935св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118464830>.

7.20. Про ефективний спосіб захисту прав у разі нікчемності договору іпотеки та пункту кредитного договору щодо іпотеки

Якщо нікчемність договору іпотеки мала наслідком нікчемність пункту кредитного договору, в якому є посилання на правовідносини іпотеки, то, відповідно, наслідком нікчемності договору іпотеки та пункту кредитного договору є незаконність заборони, накладеної на майно позивача, а вимога про скасування такої заборони є ефективним способом захисту права позивача на розпорядження його майном

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 24 квітня 2024 року у справі № 512/480/16 (провадження № 61-758св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118626910>.

7.21. Про припинення кредитного договору у зв'язку із закінченням строку його дії

Закон не передбачає такої підстави для припинення зобов'язання, яке лишилося невиконаним, як закінчення строку дії договору. Сам факт закінчення строку дії двостороннього правочину, виконання якого здійснено тільки однією стороною, не припиняє зобов'язальних правовідносин сторін цього правочину та не звільняє другу сторону такого правочину від відповідальності за невиконання нею свого обов'язку. Положеннями ст. 593 ЦК України не передбачено такої підстави для припинення зобов'язання, як зміна банком строку дії кредитного договору шляхом направлення на адресу позичальника вимоги про дострокове погашення кредиту. Вимога про дострокове погашення кредиту змінює лише термін кредитування, але не припиняє відносин щодо виконання умов кредитного договору

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 24 квітня 2024 року у справі № 643/651/21 (провадження № 61-10981св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118788297>.

7.22. Про належного відповідача у справах про стягнення коштів за банківськими вкладками, якщо в банку запроваджено тимчасову адміністрацію

У разі запровадження в банку, з яким у позивача (вкладника) існують договірні правовідносини, тимчасової адміністрації та здійснення процедури його ліквідації стягнення коштів за договорами банківських вкладів неможливе у будь-який інший спосіб, аніж це передбачено Законом України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб». Якщо відповідач (банк) є банком-агентом Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, між банком-агентом і позивачем відсутні договірні правовідносини, то такий банк не здійснює відшкодування коштів за банківськими вкладками на підставі

свідоцтва про право на спадщину, у зв'язку з чим він є неналежним відповідачем у таких справах

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 01 травня 2024 року у справі № 756/2638/19 (провадження № 61-7090св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118840026>.

7.23. Про підстави для визнання виконавчого напису нотаріуса таким, що не підлягає виконанню

Порушення порядку повідомлення заставодавця про вимогу щодо усунення порушення забезпеченого обтяженням зобов'язання є самостійною правовою підставою для визнання виконавчого напису таким, що не підлягає виконанню

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 22 травня 2024 року у справі № 465/4478/22 (провадження № 61-3076св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119264967>.

7.24. Про відсутність зобов'язань у правонаступника позичальника

За обставин наявності беззаперечних доказів підробки підпису позичальника в договорі позики та в документах, поданих до третейського суду та апеляційного суду, щодо визнання боргу позичальником за життя, а також обізнаності його про розгляд третейським судом справи щодо стягнення з нього заборгованості за вказаним договором, після смерті позичальника права його правонаступника можуть бути захищені шляхом визнання відсутніми зобов'язань за таким договором

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 29 травня 2024 року у справі № 334/5347/22 (провадження № 61-11751св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119419561>.

7.25. Про укладення кредитного договору в електронному вигляді

Укладання договору в електронному вигляді через інформаційно-комунікаційну систему можливе за допомогою електронного підпису лише за умови використання засобу електронного підпису всіма сторонами цього правочину. В іншому випадку електронний правочин може бути підписаний сторонами електронним підписом одноразового ідентифікатора та/або аналогом власноручного підпису (факсимільного відтворення підпису за допомогою засобів механічного або іншого копіювання, іншого аналога власноручного підпису) за письмовою згодою сторін, у якій мають міститися зразки відповідних аналогів власноручних підписів. Для укладення електронного кредитного договору особі необхідно пройти ідентифікацію та зробити

електронний підпис через смс-повідомлення чи через підтвердження, яке надходить у формі листа до електронної пошти, або в застосунку «Приват24»

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 29 травня 2024 року у справі № 545/1750/21 (провадження № 61-1177св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119419648>.

7.26. Про скасування правочину за позовом заінтересованої особи

У цивільному законодавстві не передбачено допустимості скасування договору чи іншого правочину в судовому порядку за позовом заінтересованої особи. У ЦК України закріплено лише можливість пред'явити позовну вимогу про визнання правочину недійсним, тому вимога про скасування договорів оренди земельних ділянок не є належним способом захисту порушеного права

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 14 травня 2024 року у справі № 290/1310/21 (провадження № 61-4445св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119264828>.

7.27. Про відповідальність користувача електронного платіжного засобу

Користувач електронного платіжного засобу не несе відповідальності за здійснення платіжних операцій за платіжною картою у разі відсутності доказів сприяння ним втраті, використанню ПІН-коду або іншої інформації, яка дає змогу ініціювати платіжні операції за цією платіжною картою

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 31 липня 2024 року у справі № 953/5904/22 (провадження № 61-8452св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120838346>.

7.28. Про підстави визнання за пайовиком права власності на майнові права на об'єкт інвестування

Належне виконання пайовиком своїх зобов'язань за договором про пайову участь у будівництві та невиконання забудовником зобов'язання щодо будівництва житлового будинку і введення його в експлуатацію у строк, визначений договором, є підставою для визнання в судовому порядку за пайовиком, а в разі його смерті – за правонаступниками, права власності на майнові права на об'єкт інвестування

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 17 липня 2024 року у справі № 344/13538/17 (провадження № 61-9642св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120513800>.

7.29. Про наслідки непогодження між сторонами договору розміру орендної плати

Непогодження сторонами договору найму (оренди) такої істотної умови договору, як орендна плата (яка має бути визначена у вигляді фіксованого платежу), не свідчить про те, що такий договір неукладений

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 07 серпня 2024 року у справі № 757/18462/21-ц (провадження № 61-1829св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121003090>.

7.30. Про право боржника вимагати солідарну відповідальність іншого боржника перед кредитором, якщо цього не вимагає сам кредитор

ЦК України як основний регулятор приватних відносин не передбачає такої конструкції, як встановлення для кредитора правового режиму солідарності поза його волею, тому в разі відмови в задоволенні позовних вимог кредитора про солідарне стягнення заборгованості за договорами позики до одного з боржників, який не оскаржує судові рішення, у суду відсутні підстави для задоволення таких вимог за касаційною скаргою іншого боржника

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 14 серпня 2024 року у справі № 601/1396/21 (провадження № 61-6001св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121351895>.

7.31. Вчинення працівниками банку злочину із заволодіння внесеними на депозит коштами не впливає на договірні правовідносини вкладника й банку

У разі пред'явлення позову про стягнення коштів за договорами банківського вкладу, у тому числі відсотків та інфляційних втрат, які не були повернуті вкладнику внаслідок злочину (кримінального правопорушення), вчиненого службовими особами банку, застосуванню до спірних правовідносин між вкладником та банком підлягають норми цивільного законодавства, які регулюють договірні, а не деліктні зобов'язання. Вчинення працівниками банку злочину (кримінального правопорушення) із заволодіння внесеними на депозит коштами не впливає на обов'язок банку щодо належного виконання взятих на себе зобов'язань за відповідними договорами.

У разі звернення вкладника із заявою про повернення вкладу договір є розірваним, у зв'язку з чим договірні зобов'язання, у тому числі з виплати процентів, припиняються, після чого права та інтереси вкладника забезпечуються ч. 2 ст. 625 ЦК України, що регламентує наслідки прострочення виконання грошового зобов'язання. До правових наслідків порушення грошового зобов'язання, передбачених у ст. 625 ЦК України, застосовується загальна позовна давність тривалістю у три роки

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 04 вересня 2024 року у справі № 446/2145/21 (провадження № 61-4465св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121471921>.

7.32. Про підстави звільнення від нарахування штрафів, пені та відсотків за користування кредитом на підставі п. 15 ст. 14 Закону України «Про соціальний і правовий статус військовослужбовців та членів їх сімей»

Для звільнення від нарахування штрафів, пені та відсотків за користування кредитом на підставі п. 15 ст. 14 ЗУ «Про соціальний і правовий статус військовослужбовців та членів їх сімей» мобілізовані позичальники повинні надати банку перелік документів, встановлений листом Міністерства оборони України від 21 серпня 2014 року № 322/2/7142.

Положення ЗУ «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» не містять норм, які б звільняли позичальника від нарахування штрафів, пені та процентів за користування кредитом протягом особливого періоду у зв'язку з наявністю в нього статусу учасника бойових дій

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 04 вересня 2024 року у справі № 426/4264/19 (провадження № 61-7310св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121665145>.

7.33. Про оспорюваність правочину у випадку відсутності в іпотекодавця права власності на предмет іпотеки

Законодавець не передбачив нікчемності правочину у випадку відсутності в іпотекодавця права власності на предмет іпотеки, тому такий правочин є оспорюваним. Недійсність первісних юридичних фактів чи документів не призводить до недійсності договору іпотеки, оскільки в українському праві відсутня залежна недійсність для таких випадків. Тому слід враховувати добросовісність / недобросовісність іпотекодержателя для того, щоб вирішити питання про набуття ним права іпотеки та/або при визнанні недійсним договору іпотеки. При цьому очевидно, що добра совість лікує таку ваду набуття права іпотеки, як укладення договору невласником.

До обставин, які можуть свідчити про недобросовісність іпотекодержателя, належать, зокрема, момент вчинення правочину; суб'єкти, які вчиняють або з якими вчиняється договір іпотеки. Для добросовісного іпотекодержателя має бути характерним такий стандарт поведінки, що притаманний пересічному розумному та обачному іпотекодержателю. Конструкція добросовісного іпотекодержателя, зокрема, має виключатися в тому разі, коли майно було вкрадене у власника або в особи, якій власник передав майно у володіння.

Власник, який за допомогою віндикаційного позову чи реституції повернув майно від неуповноваженого іпотекодавця, займає місце останнього у відносинах іпотеки, тому до власника, який задовольнив вимоги іпотекодержателя, переходить у порядку суброгації право вимагати від боржника виконання зобов'язання, яке було забезпечене іпотекою

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 09 вересня 2024 року у справі № 466/3398/21 (провадження № 61-2058св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121665097>.

7.34. Про витребування майна

Витребувати можна лише те майно, яке є в наявності та фактично перебуває в незаконному володінні відповідача. Якщо ж майно, яке перебуває в чужому володінні, видозмінилося, було перероблене чи знищене, а позивач довів, що вказане майно йому належить, то в такому випадку стягується вартість майна. Право притримання виникає на підставі прямої вказівки у ст. 594 ЦК України за умови повідомлення про це боржника, і для реалізації такого права не потрібно існування договірних відносин між сторонами

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 18 вересня 2024 року у справі № 751/1620/23 (провадження № 61-8723св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121730846>.

7.35. Про правові підстави застосування суброгації

У договорах майнового страхування допускається суброгація, правовою підставою її застосування є ст. 993 ЦК України та ст. 27 Закону України «Про страхування». Правовідносини, що виникли у зв'язку з виплатою страховиком на користь потерпілого страхового відшкодування за договором майнового страхування в межах фактичних витрат, засновані на суброгації, тобто переході до страховика права вимоги потерпілої особи в деліктному зобов'язанні, тому вимога страхової компанії до завдавача шкоди не є регресною

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 02 жовтня 2024 року у справі № 175/4710/16 (провадження № 61-9681св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122091728>

7.36. Про аванс

Домовленість між сторонами справи про укладення попереднього договору купівлі-продажу, а згодом – договору купівлі-продажу земельної ділянки та розміщених

на ній споруд свідчить про те, що передані за розпискою грошові кошти є авансом, який підлягає поверненню, оскільки такі договори не було укладено

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 06 листопада 2024 року № 308/5527/22 (провадження № 61-7347св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122883312>.

7.37. Про видачу банком банківського вкладу за підробленими документами

Видача банком банківського вкладу за підробленими документами не свідчить про виконання ним умов укладеного депозитного договору, оскільки недотримання уповноваженими працівниками банку вимог законодавства у сфері банківської діяльності не може покласти тягар відповідальності на сумлінного споживача фінансових послуг

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11 грудня 2024 року у справі № 711/8709/19 (провадження № 61-10000св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123719413>.

7.38. Про визнання права іпотекодержателя щодо іпотечного майна

Належним способом захисту прав іпотекодержателя, відомості про право іпотеки якого були безпідставно виключені з відповідних державних реєстрів, і який вважає, що іпотека є і залишилася чинною, є вимога про визнання права іпотекодержателя щодо іпотечного майна

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11 грудня 2024 року у справі № 521/12780/19 (провадження № 61-13314св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123734057>.

7.39. Про дії, що засвідчують спрямування волі особи на збереження дійсності правочину та його виконання

Сторона оспорюваного правочину, дії якої засвідчують спрямування її волі на збереження дійсності правочину та його виконання, не може надалі оспорювати правочин з підстав, про які вона знала або повинна була знати під час виявлення цієї волі, що впливає із засад добросовісності, на яких ґрунтується зобов'язання

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 04 грудня 2024 року у справі № 369/322/23 (провадження № 61-13910св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123601857>.

7.40. Про право кредитора на виділ частки боржника із майна, що є у спільній сумісній власності, в натурі

Кредитор має право звернутися до суду із позовом про виділ частки боржника з майна, що є у спільній сумісній власності, в натурі для звернення стягнення на неї за умови недостатності в боржника іншого майна, на яке може бути звернене стягнення

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11 грудня 2024 року у справі № 756/3456/19 (провадження № 61-14732св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/124143525>.

7.41. Про відсутність підстав для відмови банком України у здійсненні особою, яку включено до міжнародних санкційних списків, банківських операцій

Включення фізичної особи (громадянина України) до міжнародних санкційних списків (застосування санкцій іноземними державами та міждержавними об'єднаннями) без внесення відповідних заборон / обмежень для такої особи до внутрішніх документів банків України не може бути підставою для відмови банком України у здійсненні цією особою банківських операцій

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 23 липня 2024 року у справі № 757/7769/23-ц (провадження № 61-6552св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120654251>.

8. Спори, що виникають із трудових правовідносин

8.1. Про непоширення позовної давності на вимогу про відшкодування шкоди, завданій невиконанням судового рішення про поновлення на роботі

На позовну вимогу про відшкодування грошової компенсації моральної шкоди, завданій порушенням трудових прав у зв'язку з невиконанням рішення суду про поновлення на роботі, не поширюється позовна давність, передбачена ч. 1 ст. 233 КЗпП України

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 24 січня 2024 року у справі № 755/3443/21 (провадження № 61-11295св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116731584>.

8.2. Про спосіб захисту порушених трудових прав

За наявності в трудовій книжці запису про звільнення у зв'язку з прогулом без поважних причин на підставі п. 4 ст. 40 КЗпП України та преюдиційного рішення суду, яким встановлено звільнення працівника за власним бажанням, належним способом

захисту порушених трудових прав буде визнання наказу про звільнення за прогул незаконним і його скасування

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 24 січня 2024 року у справі № 361/76/22 (провадження № 61-13437св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117015577>.

8.3. Про докази виконання роботодавцем обов'язку щодо пропонування працівнику наявних вакантних посад

Посилання роботодавця на інтернет-ресурс та зазначення, що працівник може ознайомитися з актуальним списком вакантних посад та обрати посаду відповідно до спеціальності, кваліфікації і досвіду за відповідним посиланням, не є належним доказом виконання роботодавцем своїх обов'язків, що передбачені ч. 3 ст. 49-2 КЗпП України, оскільки неможливо достеменно встановити, які саме вакансії на той період перебували на вказаному інтернет-ресурсі, чи були там усі наявні в той час вакантні посади, чи ознайомлювався працівник із зазначеним переліком вакансій і чи мав він доступ до вказаного інтернет-ресурсу

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 21 лютого 2024 року у справі № 638/14165/21 (провадження № 61-13363сво23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117206186>.

8.4. Про звільнення з роботи за вчинення аморального проступку

Роботодавець, звільняючи директора закладу освіти за вчинення аморального проступку, несумісного з продовженням роботи, повинен установити конкретні діяння працівника, які б містили певний вигляд насильства над учнями (психологічне, фізичне), їх систематичність та наявність наслідків у вигляді заподіяної учням психічної та/або фізичної шкоди.

Самі по собі заяви батьків без доведення конкретними доказами викладених у них обставин щодо дій працівника закладу освіти стосовно учнів (їхніх дітей), які роботодавець розцінив як булінг, не свідчать про аморальність проступку в розумінні п. 3 ч. 1 ст. 41 КЗпП України

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 28 лютого 2024 року у справі № 458/394/22 (провадження № 61-17173св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117624209>.

8.5. Про наслідки недотримання працівником норм етики і правил поведінки

У разі невиконання працівником своїх обов'язків у частині дотримання норм етики і правил поведінки роботодавець може притягнути такого працівника до дисциплінарної та/або матеріальної відповідальності. Допущені порушення не є правовою підставою для звільнення працівника на підставі п. 2 ч. 1 ст. 40 КЗпП України

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 28 лютого 2024 року у справі № 357/15166/21 (провадження № 61-14821св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117373887>.

8.6. Про підстави тимчасового призупинення дії трудового договору в умовах воєнного стану

Обставини, коли у психіатричній лікарні, яка перебуває у близькості до зони бойових дій, роботодавець не мав практичної можливості надати роботу та забезпечити медичному персоналу, зокрема лікарю психіатру, яка є завідувачем відділення, належні й безпечні умови праці, а остання, за відсутності осіб, які страждають на психічні розлади і яким психіатрична допомога надається у стаціонарних умовах, а також медичного персоналу у відділенні, не мала можливості виконувати свої посадові обов'язки, є підставою для тимчасового призупинення дії трудового договору з таким працівником відповідно до ст. 13 Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану»

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 06 березня 2024 року у справі № 243/442/23 (провадження № 61-417св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117527647>.

8.7. Про повідомлення працівника щодо наказу, згідно із яким з ним відновлено дію трудового договору, у період дії воєнного стану

Редакція Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану», яка передбачала можливість домовитися про альтернативні способи створення, пересилання і зберігання наказів (розпоряджень) роботодавця, повідомлень та інших документів з питань трудових відносин та про будь-який інший доступний спосіб електронної комунікації, який обрано за згодою між роботодавцем та працівником, набула чинності лише 19 липня 2022 року, тому доведення до відома працівника наказу від 01 квітня 2022 року, яким дозволено альтернативні способи пересилання наказів, повідомлень та інших документів з питань трудових відносин у спосіб електронної комунікації, не свідчить про обрання способу електронної комунікації за згодою між роботодавцем і працівником та належне повідомлення працівника про наказ, згідно із яким з ним відновлено дію трудового договору

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11 квітня 2024 року у справі № 127/29246/22 (провадження № 61-13250св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118421133>.

8.8. Про призупинення дії трудового договору з працівником у зв'язку з військовою агресією проти України

Право роботодавця тимчасово призупинити дію трудового договору з працівником у зв'язку з військовою агресією проти України в разі неможливості забезпечити працівника роботою не є абсолютним, і для його застосування роботодавець має перебувати в таких обставинах, коли він не може надати працівнику роботу, а працівник не може виконати таку роботу

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 17 квітня 2024 року у справі № 933/411/22 (провадження № 61-13296св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118485800>.

8.9. Про збереження середнього заробітку працівника у період призупинення дії трудового договору

На працівника, з яким підприємство тимчасово призупинило дію трудового договору у зв'язку з неможливістю внаслідок військової агресії проти України забезпечити його роботою та який виконує обов'язки добровольця міської територіальної громади в неробочий час, гарантія щодо збереження середнього заробітку, передбачена ч. 1 ст. 119 КЗпП України, не поширюється

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 08 травня 2024 року у справі № 359/5261/22 (провадження № 61-5950св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118961174>.

8.10. Про відсторонення від роботи працівника, якщо такий працівник не є особою, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину

Якщо працівник не є особою, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину, а також відсутнє рішення про його відсторонення від посади, прийняте слідчим суддею під час досудового розслідування чи судом під час судового провадження, то наказ роботодавця про відсторонення такого працівника від роботи є незаконним

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 22 травня 2024 року у справі № 210/3278/22 (провадження № 61-13898св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119264963>.

8.11. Про звільнення переведеного на дистанційну роботу працівника за прогул без поважних причин в період дії воєнного стану

Відсутність працівника на роботі в період дії воєнного стану, якщо працівник переведений на дистанційну роботу, не може бути кваліфікована як прогул без поважної причини. Якщо з таким працівником відсутній зв'язок, до з'ясування причин і обставин його відсутності за ним зберігаються робоче місце та посада, трудові відносини не припиняються, однак час таких неявок не зараховується до стажу роботи, що дає право на щорічну відпустку, та в загальному порядку не підлягає оплаті

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 06 червня 2024 року у справі № 367/569/23 (провадження № 61-4703св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119653141>.

8.12. Про застосування до працівника заходів дисциплінарної відповідальності, не пов'язаних з фактом мобінгу, у період розгляду заяви працівника щодо встановлення факту мобінгу

На період розгляду центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю, або судом заяви особи, яка зазнала дій / бездіяльності, що містять ознаки мобінгу, про визнання таких фактів та їх усунення працівник продовжує виконувати свої трудові обов'язки.

У разі встановлення факту неналежного виконання працівником своїх трудових обов'язків, не пов'язаного з фактами мобінгу, порушення ним трудової дисципліни після звернення до компетентного органу із заявою про встановлення факту мобінгу та до набрання законної сили судовим рішенням про встановлення такого факту роботодавець не позбавлений права застосувати до такого працівника заходи дисциплінарної відповідальності за таке правопорушення (не пов'язане з фактами мобінгу) в порядку, передбаченому КЗпП України

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 19 червня 2024 року у справі № 332/6221/23 (провадження № 61-6163св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119873430>.

8.13. Про зміну істотних умов праці

Відсутність згоди працівника на продовження роботи із зміненими істотними умовами праці та можливості збереження йому попередніх істотних умов праці не може бути підставою для звільнення працівника за прогул без поважних причин у зв'язку з відсутністю на робочому місці, згоди на роботу на якому у зв'язку із зміною істотних умов праці він не надавав, що є самрстійною підставою для припинення трудового договору за п. 6 ч. 1 ст. 36 КЗпП України. Неправильне формулювання причин звільнення в такому випадку не є підставою для поновлення працівника на роботі

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 10 липня 2024 року у справі № 607/4281/23 (провадження № 61-17625св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120395369>.

Зміна істотних умов праці відбувається за тією самою посадою, у тій самій установі, де працівник працював до такої зміни. Пропозиція обійняти інші посади не є зміною істотних умов праці.

Факт скорочення зі штатного розпису підприємства посади внаслідок об'єднання структурних підрозділів виключає можливість звільнення працівника, який обіймав таку посаду, за пунктом 6 частини першої статті 36 КЗпП України, оскільки відсутні передбачені частиною третьою статті 32 КЗпП України обставини

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 27 серпня 2024 року у справі № 521/1892/22 (провадження № 61-1538св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121246574>.

8.14. Про звільнення під час призупинення дії трудового договору

Обов'язковою умовою для звільнення працівника за умов неможливості забезпечення його роботою, визначеною трудовим договором, у зв'язку із знищенням (відсутністю) виробничих, організаційних та технічних умов, засобів виробництва або майна роботодавця внаслідок бойових дій є об'єктивна неможливість забезпечувати працівника роботою, визначеною трудовим договором і трудовою функцією, яка безпосередньо пов'язана з повним знищенням (відсутністю) виробничих, організаційних та технічних умов, засобів виробництва або майна роботодавця внаслідок бойових дій.

Під час призупинення дії трудового договору працівник може звільнитися з роботи за власним бажанням або ж роботодавець має право звільнити працівника за іншими підставами, передбаченими КЗпП України, зокрема за угодою сторін.

У разі поновлення на роботі працівника, якого незаконно звільнено під час призупинення дії трудового договору у зв'язку із введенням воєнного стану в Україні, працівник не позбавлений можливості отримати середній заробіток за час

вимушеного прогулу в повному обсязі за рахунок держави, що здійснює збройну агресію проти України

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 17 липня 2024 року у справі № 521/2212/23 (провадження № 61-1108св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120602605>.

8.15. Про звільнення працівника на підставі наявності в останнього реального чи потенційного конфлікту інтересів

Якщо при прийнятті рішення про звільнення працівника на підставі наявності у нього реального чи потенційного конфлікту інтересів, який має постійний характер і не може бути врегульований в інший спосіб, передбачений Законом України «Про запобігання корупції», роботодавець не здійснив достатніх заходів з метою застосування інших способів врегулювання конфлікту інтересів, передбачених ч. 1 ст. 29 Закону України «Про запобігання корупції», крім звільнення, що є крайньою мірою, зокрема, перегляду обсягу службових повноважень, переведення особи на іншу посаду (п.п. 4, 5 ч. 1 ст. 29 указанного Закону), це свідчить про недотримання роботодавцем норм антикорупційного й трудового законодавства щодо процедури врегулювання конфлікту інтересів

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 28 серпня 2024 року у справі № 705/5802/23 (провадження № 61-9314св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121295626>.

8.16. Про обов'язок роботодавця ознайомити працівника з попередженням про наступне вивільнення та з вакантними посадами на підприємстві

Положення статті 49-2 КЗпП України не містять обов'язку роботодавця ознайомлювати працівника з попередженням про наступне вивільнення та з вакантними посадами на підприємстві саме під особистий підпис

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11 вересня 2024 року у справі № 758/2190/23 (провадження № 61-5749св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121626188>.

8.17. Про відсторонення працівника від роботи

Відсторонення працівника від роботи допускається в період проведення службового розслідування, а не після його закінчення

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 25 вересня 2024 року у справі № 753/13793/22 (провадження № 61-8175св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121929073>.

8.18. Про гарантії працівника, який набув статусу викривача

Працівника, який набув статусу викривача, не може бути звільнено чи примушено до звільнення, притягнуто до дисциплінарної відповідальності чи піддано з боку керівника або роботодавця іншим негативним заходам впливу. Саме роботодавець зобов'язаний доводити, що звільнення викривача не пов'язане зі здійсненням ним повідомлень про можливі факти порушення вимог Закону України «Про запобігання корупції». Відсутність працівника на робочому місці за станом здоров'я може бути підтверджена не тільки листком непрацездатності, а й довідкою медичної установи, показаннями свідків чи іншими доказами

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 09 жовтня 2024 року у справі № 759/13330/22 (провадження № 61-5428св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122407043>.

8.19. Про поважність причин прогулу

Рішення позивачки як працівниці підприємства перебувати поза межами України в більш безпечному місці є безумовним її правом, яке не спростовує факту прогулу, оскільки немає обставин індивідуального впливу воєнного стану на факт відсутності позивачки на роботі, та законність її звільнення за п. 4 ч. 1 ст. 40 КЗпП України

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 27 листопада 2024 року у справі № 552/7015/22 (провадження № 61-9370св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123567740>.

8.20. Про належного відповідача у справах про поновлення на роботі за позовом директора навчального закладу

Належним відповідачем за позовом директора навчального закладу про поновлення на роботі та стягнення середнього заробітку за весь час вимушеного прогулу є відповідний відділ освіти, з яким директор такого закладу уклала трудовий договір (контракт)

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 09 грудня 2024 року у справі № 761/13951/22 (провадження № 61-12932сво23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123851139>.

9. Спори, що виникають із житлових правовідносин

9.1. Про встановлення порядку користування жилим приміщенням у будинках державного і громадського житлового фонду

Встановлення порядку користування жилим приміщенням у будинках державного і громадського житлового фонду та зміна умов договору найму (укладення окремого договору найму) є різними способами захисту права.

Положення статті 816 ЦК України не передбачають будь-яких обмежень реалізації права наймача та осіб, які постійно проживають разом із ним, на визначення порядку користування жилим приміщенням у будинках державного і громадського житлового фонду та не пов'язують таку можливість із площею наданого в найм жилого приміщення

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 19 лютого 2024 року у справі № 753/95/21 (провадження № 61-3800сво23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117206127>.

9.2. Про виселення військовослужбовців та членів їхніх сімей з тимчасового житла

На військовослужбовців (зокрема, звільнених із військової служби), а також членів їхніх сімей, які були забезпечені постійним житлом у межах норми (у тому числі, шляхом отримання грошової компенсації за належне для отримання житлове приміщення), не поширюються гарантії, передбачені ст. 125 ЖК України, при їх виселенні з попередньо наданого на час проходження військової служби тимчасового житла (службового житла чи кімнати в гуртожитку).

Ризики, пов'язані з використанням отриманої військовослужбовцем грошової компенсації та порядком й умовами придбання житла, не можуть покладатися на Збройні Сили України та державу загалом, яка належним чином виконала свої обов'язки

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 14 лютого 2024 року у справі № 753/26541/21 (провадження № 61-16323св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117043550>.

9.3. Про визнання укладеним договором найму житлового приміщення в гуртожитку

Позовна вимога про визнання укладеним у запропонованій редакції договору найму житлового приміщення в гуртожитку між власником такого приміщення та особою,

яка в ньому проживає, проте незаконно ухиляється від укладення такого договору, чим порушує право власника на мирне володіння майном, не суперечить способам захисту, визначеним п. 1 ч. 2 ст. 16 ЦК України. При цьому такий договір повинен відповідати вимогам Примірною положення про користування гуртожитками, Закону України «Про забезпечення реалізації житлових прав мешканців гуртожитків» та ЦК України стосовно його істотних умов

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 28 лютого 2024 року у справі № 726/1063/23 (провадження № 61-17636св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117373815>.

9.4. Про виселення як невиправдане втручання у приватну сферу особи, порушення права на повагу до житла

Тривалий час проживання особи в житлі, незалежно від його правового режиму, є достатньою підставою для того, щоб вважати відповідне житло належним такій особі в розумінні ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, а тому наступне виселення її з відповідного житла є невиправданим втручанням у приватну сферу особи, порушенням прав на повагу до житла.

Відсутність ордера на вселення у спірне приміщення сама по собі не є підставою для висновку, що житло, займане особою тривалий час, за наявності достатніх триваючих зв'язків з конкретним місцем проживання, не є житлом у розумінні п. 1 ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 27 серпня 2024 року у справі № 201/193/22 (провадження № 61-16334св23) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121411630>.

9.5. Про відмову у взятті на квартирний облік повторно

Відмова у взятті на квартирний облік повторно не порушує права заявника, якщо заявник раніше скористався наданим йому державою правом на отримання житла, в якому він зареєстрований та проживає разом із сім'єю, а згодом добровільно відмовився від участі у приватизації цього житла. Така поведінка заявника не відповідає принципу добросовісності та свідчить про зловживання правом на отримання житлового приміщення, вчинення дій на шкоду державі та іншим особам, які мають право на першочергове отримання житла

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 17 квітня 2024 року у справі № 357/11125/22 (провадження № 61-3114св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118485884>.

9.6. Про встановлення порядку користування квартирою, право користування якою має неповнолітня дитина

Наявність у неповнолітньої дитини права користування квартирою не впливає на можливість встановлення порядку користування цією квартирою між її співвласниками та визначення конкретних варіантів такого порядку користування, оскільки право користування неповнолітньої особи є похідним від права власності співвласника квартири, членом сім'ї якого є дитина

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 19 червня 2024 року у справі № 759/24309/19 (провадження № 61-9167св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119897682>.

9.7. Про заселення квартири, збудованої для проживання однієї сім'ї та в якій проживає інша сім'я, двома і більше сім'ями або двома і більше одинокими особами

Не допускається заселення квартири, збудованої для проживання однієї сім'ї та в якій проживає інша сім'я у складі чотирьох осіб (три чоловіки і одна жінка), із яких двоє – особи з інвалідністю з дитинства, двома і більше сім'ями або двома і більше одинокими особами, за винятком випадку, передбаченого ч. 5 ст. 54 ЖК України

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 24 липня 2024 року у справі № 759/4304/23 (провадження № 61-4461св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120626210>.

9.8. Про наслідки систематичного порушення правил спільного проживання

Систематичне порушення відповідачем правил спільного проживання, що робить неможливим для інших проживання з ним в одній квартирі чи в одному будинку, є достатньою підставою для його виселення без надання іншого житлового приміщення

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 06 листопада 2024 року у справі № 445/1824/21 (провадження № 61-16705св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122908105>.

9.9. Про відсутність укладеного договору про надання споживчих послуг

Відсутність між сторонами договору про надання споживчих послуг не є підставою для звільнення споживача від оплати отриманих послуг

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 20 листопада 2024 року у справі № 463/6799/18 (провадження № 61-4628св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123233100>.

9.10. Про права членів сім'ї власника будинку користуватися житловим приміщенням

Право членів сім'ї власника будинку користуватися житловим приміщенням може виникнути та існувати лише за наявності права власності на будинок у особи, членами сім'ї якої вони є

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 27 листопада 2024 року у справі № 444/727/23 (провадження № 61-13608св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reestr.court.gov.ua/Review/123410606>.

10. Спори, що виникають із сімейних правовідносин

10.1. Про позбавлення батьківських прав щодо неповнолітньої особи, яка під час розгляду справи у суді досягла повноліття

У разі подання позову про позбавлення батьківських прав щодо неповнолітньої дитини суд не може відмовити у його задоволенні лише з тієї підстави, що за час розгляду цивільної справи і вирішення спору по суті дитина досягла повноліття.

Незважаючи на досягнення дитиною повноліття, суд має встановити обґрунтованість чи необґрунтованість передбачених ст. 164 СК України підстав позову про позбавлення відповідача батьківських прав та ухвалити відповідне судове рішення

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 29 січня 2024 року у справі № 185/9339/21 (провадження № 61-8918сво23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117043621>.

Позбавлення батьківських прав є крайнім заходом впливу на батьків, тому з'ясуванню підлягають усі обставини, які характеризують дотримання батьками своїх обов'язків з виховання дитини. Саме лише заперечення одного з батьків проти позбавлення його батьківських прав не свідчить про його інтерес до дитини та реальне бажання спілкуватися з дитиною і не є достатньою підставою для відмови в задоволенні позову про позбавлення батьківських прав

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 17 липня 2024 року у справі № 755/8647/23 (провадження № 61-6722св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120485433>.

10.2. Про відсутність підстав для стягнення неустойки (пені) у разі вжиття платником аліментів всіх заходів для належного виконання зобов'язання

Якщо платник аліментів доведе, що вжив усіх залежних від нього заходів щодо належного виконання зобов'язання, то він є невинуватим у виникненні заборгованості зі сплати аліментів і підстав стягувати неустойку (пеню) немає

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 10 січня 2024 року у справі № 359/240/21 (провадження № 61-16327св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116234725>.

10.3. Про забезпечення позову про повернення дитини до місця її постійного проживання у період дії воєнного стану

У період дії на території України воєнного стану доцільним способом забезпечення позову батька про повернення дитини до місця її постійного проживання за межами України в порядку Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей 1980 року є обмеження права виїзду дитини за межі України саме без згоди батька до набрання судовим рішенням законної сили, що залишає можливість, у разі настання загрозованої для життя і здоров'я дитини ситуації, виїзду дитини за межі України в безпечне місце

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 31 січня 2024 року у справі № 711/4569/23 (провадження № 61-15691св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116890959>.

10.4. Про визнання в судовому порядку за одним із подружжя права на частку в спільному праві вимоги

При поділі між подружжям права вимоги, яке виникло на підставі договору позики, у тому числі й того, заборгованість за яким стягнута за рішенням суду на користь іншого з подружжя, суд може визнати за іншим з подружжя 1/2 частку в спільному праві вимоги відповідно до ч. 1 ст. 71 СК України, яка підлягає застосуванню на підставі аналогії закону.

Судове рішення про поділ права вимоги, заборгованість за яким стягнута за рішенням суду на користь іншого з подружжя, є підставою для заміни сторони виконавчого провадження в порядку, передбаченому ст. 442 ЦПК України

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 05 січня 2024 року у справі № 755/12204/18 (провадження № 61-2401св21) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116639178>.

10.5. Про визначення місця проживання дитини із застосуванням спільної фізичної опіки обох батьків

При вирішенні спору між розлученими батьками про визначення місця проживання дитини суд, керуючись міжнародними нормами та принципом рівності прав і обов'язків батьків, з урахуванням обставин справи має право розглянути питання щодо визначення місця проживання дитини з одним із батьків із забезпеченням контакту дитини з іншим із батьків чи застосування спільної фізичної опіки з почерговим проживанням дитини в помешканні кожного з батьків за відповідним графіком

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 16 лютого 2024 року у справі № 465/6496/19 (провадження № 61-16408св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117074192>.

10.6. Про визнання права на частку в праві спільної власності подружжя без вимог щодо поділу майна в натурі

Поділ майна подружжя здійснюється в натурі відповідно до визначених судом часток, при цьому не виключається звернення одного із подружжя про визнання права на частку в праві спільної власності без вимог щодо поділу майна в натурі

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 20 березня 2024 року у справі № 569/4484/22 (провадження № 61-11369св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117849472>.

Відчуження автомобіля одним із подружжя після ініціювання іншим із подружжя спору про поділ спільного майна подружжя, згоди на відчуження якого останній не надавав, є підставою для стягнення вартості 1/2 частки автомобіля на користь того з подружжя, який ініціював спір

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 23 липня 2024 року у справі № 752/9168/20 (провадження № 61-4763св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120719832>.

10.7. Про розгляд судом позову дитини, яка досягла повноліття, про виключення відомостей про батька дитини з актового запису про народження дитини

У випадку звернення з позовом про виключення відомостей з актового запису про народження дитини самої дитини, яка досягла повноліття та вважає відповідача своїм біологічним батьком, який у моменти зачаття та народження дитини не перебував у шлюбі з матір'ю дитини, а запис про батька дитини у Книзі записів народжень зроблено на підставі ст. 54 КпШС України, оскільки мати на час народження дитини

перебувала в зареєстрованому шлюбі з іншим чоловіком, позов підлягає розгляду судом по суті згідно з ч. 2 ст. 53 КпШС України

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 13 березня 2024 року у справі № 381/2025/23 (провадження № 61-18720св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117685911>.

10.8. Про спосіб захисту порушеного права діда й баби на спілкування з онуками

Позов про усунення перешкод у вихованні дитини і спілкуванні з нею є позовом про заборону поведінки особи, яка чинить перешкоди іншій особі у здійсненні нею свого права, та є окремим способом захисту порушеного права діда й баби на спілкування з онуком. Відмова в задоволенні позову про усунення перешкод у вихованні дитини і спілкуванні з нею (зокрема, внаслідок недоведеності перешкод чи з інших підстав) не є підставою для відмови судом у захисті й реалізації прав, передбачених ч. 2 ст. 159, ч. 1 ст. 263 СК України, – визначенні способів участі баби та діда у вихованні дитини, місця і часу їхнього спілкування

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 25 березня 2024 року у справі № 742/1716/23 (провадження № 61-17035сво23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118070519>.

10.9. Про розірвання договору про визначення місця проживання дитини разом із матір'ю

Невиконання одним із батьків умов договору про визначення місця проживання дитини позбавляє іншого з батьків під час військових дій в Україні можливості деякий час піклуватися про дитину та права бути поінформованим про місце перебування дитини, що є істотним порушенням договору другою стороною. Саме по собі розірвання оспорюваного договору про визначення місця проживання дитини не впливає на права та інтереси дитини і не порушує їх, оскільки відповідно до закону дитина продовжує проживати з одним із батьків доти, доки інше не буде визначено в установленому законом порядку

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 03 квітня 2024 року у справі № 753/13774/22 (провадження № 61-16131св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118258790>.

10.10. Про позбавлення матері батьківських прав

Якщо мати не ухиляється від виховання та утримання своїх дітей, цікавиться їхнім життям та бажає надалі належним чином виконувати свої батьківські обов'язки, то її

вимушене тимчасове перебування за межами України (внаслідок життєвих обставин) не є підставою для позбавлення її батьківських прав

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 05 червня 2024 року у справі № 722/225/23 (провадження № 61-248св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119579561>.

10.11. Про згоду одного з подружжя на розпорядження майном (коштами) іншим з подружжя для набуття майна в спільну сумісну власність

Згода іншого з подружжя (співвласника) на розпорядження майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя, поширюється як на випадки відчуження майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя, так і на випадки набуття майна подружжям у право спільної сумісної власності.

Наявність письмової згоди одного з подружжя на укладення іншим із подружжя договору купівлі-продажу майна, зафіксованої в такому договорі, свідчить про придбання майна за спільні кошти у спільну сумісну власність, оскільки згода іншого подружжя на набуття майна підтверджує придбання такого майна за спільні кошти подружжя.

У разі якщо інший з подружжя надав згоду на розпорядження майном (коштами) для набуття майна в спільну сумісну власність і така згода зафіксована безпосередньо в договорі купівлі-продажу майна, який вчинено іншим з подружжя, то суд не може своїм рішенням підмінити домовленість подружжя про набуття майна в спільну сумісну власність

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 03 червня 2024 року у справі № 712/3590/22 (провадження № 61-14297сво23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119559291>.

10.12. Про підстави розірвання договору про поділ майна подружжя

Якщо один із подружжя не звертався до іншого з подружжя із пропозиціями про внесення змін до договору про поділ майна подружжя щодо визначення конкретного переліку майна, яке за умовами договору є речами домашнього вжитку, не направляв претензій щодо передання конкретних речей домашнього вжитку, які погоджені сторонами договору, інший з подружжя не відмовлявся їх передати, то немає підстав для розірвання укладеного сторонами договору у зв'язку з істотним порушенням його умов.

Саме по собі невизначення в договорі про поділ майна подружжя конкретного переліку майна, яке є речами домашнього вжитку, не є підставою для розірвання такого договору.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 21 серпня 2024 року у справі № 752/13657/21 (провадження № 61-4262св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121222016>.

10.13. Про посвідчення заяви (згоди) одного з подружжя на передачу майна в іпотеку іншим із подружжя

Заява (згода) одного з подружжя як співвласника майна, що є спільною сумісною власністю подружжя, на передачу майна в іпотеку іншим з подружжя посвідчується нотаріусом без використання спеціальних бланків нотаріальних документів, за винятком заяв в електронній формі, заяв та примірників документів, що залишаються у справах нотаріуса

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 07 серпня 2024 року у справі № 308/2823/19 (провадження № 61-9120св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121104444>.

10.14. Про зміну способу участі у вихованні дитини, який визначений рішенням суду

Одним із способів захисту сімейних прав та інтересів може бути пред'явлення позову про зміну способу участі у вихованні дитини, який визначений рішенням суду. Тобто в разі зміни обставин, наприклад пов'язаних із віком дитини, як мати дитини, так і батько не позбавлені можливості звернутися з позовом про зміну способу участі у вихованні дитини, який визначений рішенням суду

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 04 вересня 2024 року у справі № 932/665/20 (провадження № 61-7201св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121570431>.

10.15. Про визнання права на частку в праві спільної часткової власності та поділ майна в натурі

Якщо метою сторін у справі є поділ спільного сумісного майна, набутого за час шлюбу, то позовні вимоги про визнання майна об'єктом спільної сумісної власності не є належним способом захисту прав сторін на такий поділ.

У разі поділу об'єкта, що належить сторонам на праві спільної сумісної власності, власність сторін спору на цей об'єкт стає спільною частковою. Позов про визнання права на частку в праві спільної часткової власності не є вимогою про поділ майна в натурі, тому при визнанні права на частку не здійснюється вказівка, які саме об'єкти в натурі відповідають частці у праві спільної часткової власності

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 04 вересня 2024 року у справі № 754/9261/19 (провадження № 61-106св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121626142>.

10.16. Про визнання розірвання шлюбу фіктивним

У справах про визнання розірвання шлюбу фіктивним на позивача покладається обов'язок доведення не лише факту спільного проживання подружжя після розірвання шлюбу, а й фактів, які підтверджують існування в обох із подружжя внутрішньої волі до підтримання подальших шлюбних відносин та її виявлення у вигляді активних дій, зокрема дій, спрямованих на реалізацію функцій сім'ї та мети шлюбних відносин (наприклад, репродуктивної функції), подальшого активного ведення спільного господарства, подальшої спільної праці, спрямованої на забезпечення фінансової стабільності союзу чоловіка та жінки і збільшення їхнього спільного капіталу

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11 вересня 2024 року у справі № 638/3288/16-ц (провадження № 61-2648св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121600382>.

10.17. Про встановлення факту батьківства

Передумовою звернення до суду із заявою про встановлення факту батьківства є запис про батька дитини у книзі записів народжень за вказівкою матері. Якщо питання визнання батьківства за рішенням суду відповідно до ст. ст. 128, 129 СК України не вирішувалося за життя чоловіка, така обставина не є перешкодою для застосування ст. 130 СК України.

Встановлення причини смерті чоловіка не має ніякого правового значення для вирішення цієї справи по суті заявлених вимог

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 02 жовтня 2024 року у справі № 206/1906/23 (провадження № 61-9613св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122118188>.

10.18. Про позбавлення матері батьківських прав

Нестабільна участь матері в житті дочки, спричинена конфліктом між батьками, проживанням матері на відстані від дитини, а також фізична неможливість спілкування матері з дочкою не можуть бути підставою для позбавлення матері батьківських прав, а свідчить про відсутність емоційного зв'язку між ними

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 09 жовтня 2024 року у справі № 755/17233/16 (провадження № 61-7070св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122220868>.

10.19. Про відсутність права в опікуна на зміну прізвища малолітньої дитини

Опікун не вправі порушувати перед державними органами питання про зміну прізвища малолітньої дитини. Малолітня особа має залишатися зі своїм ім'ям незалежно від призначення їй опікуна

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 27 листопада 2024 року у справі № 165/1288/20 (провадження № 61-8491св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123567714>.

10.20. Про право отримувача аліментів на оскарження наступних рішень про стягнення аліментів на користь інших утриманців платника

Отримувач аліментів не має необхідності оскаржувати в апеляційному порядку наступні рішення про стягнення аліментів на користь інших утриманців платника, яких останній був зобов'язаний утримувати відповідно до закону і на час вирішення спору про стягнення аліментів, оскільки суд при визначенні розміру аліментів на дітей зобов'язаний враховувати наявність у платника аліментів інших дітей, непрацездатних чоловіка, дружини, батьків, баби / діда, прабаби / прадіда і такі обставини не є підставою для зменшення розміру раніше призначених аліментів

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 09 грудня 2024 року у справі № 404/7235/22 (провадження № 61-1972сво24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/124186735>.

10.21. Про припинення стягнення присуджених за рішенням суду аліментів

Зміна батьком місця проживання дітей без згоди на те матері, за відсутності рішення компетентного органу про вирішення спору між батьками щодо опіки над дітьми, не є підставою для припинення стягнення з нього аліментів та підставою для стягнення аліментів в окремому судовому провадженні з матері на користь батька

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11 грудня 2024 року у справі № 672/186/24 (провадження № 61-13277св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123734063>.

10.22. Розірвання шлюбу не є підставою для скасування усиновлення

Розірвання шлюбу між сторонами не є підставою для скасування усиновлення, оскільки разом з усиновленням позивач набув права та взяв на себе обов'язки щодо дитини, яку він усиновив, у тому ж обсязі, який мають біологічні батьки щодо дітей. Основною причиною скасування усиновлення є невідповідність усиновлення

інтересам усиновленої дитини, незабезпечення їй сімейного виховання. Цим поняттям охоплюються всі аспекти правовідношення з усиновлення, як винного, так і невинного характеру зі сторони усиновлювача

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 24 грудня 2024 року у справі № 363/3572/23 (провадження № 61-11330св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/124084850>.

10.23. Про переважне право батьків на виховання дитини перед будь-якими особами

Право батьків на виховання дитини є переважним перед будь-якими особами, в тому числі й близькими родичами. Як виняток із цього загального правила, лише у разі встановлення, що передання дитини батькам або одному з них буде суперечити її інтересам, суд може відмовити в поверненні дитини

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11 грудня 2024 року у справі № 373/120/23 (провадження № 61-6928св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123779903>.

11. Спори, пов'язані з відшкодуванням шкоди

11.1. Про особу, на яку покладається відповідальність за шкоду, завдану фізичній особі ушкодженням здоров'я внаслідок падіння дерева

Відповідальність за шкоду, завдану особі ушкодженням здоров'я внаслідок падіння дерева, покладається на створене органом місцевого самоврядування комунальне підприємство, що є самостійною юридичною особою та здійснює утримання міських зелених насаджень загального користування

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 13 березня 2024 року у справі № 521/11727/18 (провадження № 61-11814св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117788639>.

11.2. Про відшкодування страховиком моральної шкоди, завданої смертю потерпілого внаслідок ДТП

У разі відшкодування страховиком моральної шкоди, завданої смертю потерпілого внаслідок дорожньо-транспортної пригоди, у передбаченому п. 27.3 ст. 27 Закону України «Про обов'язкове страхування цивільноправової відповідальності власників наземних транспортних засобів» розмірі та в межах ліміту відповідальності за полісом страхування відсутні підстави для залучення страховика до участі

в справі про відшкодування різниці між фактичним розміром моральної шкоди і страховою виплатою

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 13 березня 2024 року у справі № 569/4753/23 (провадження № 61-16332св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117685994>.

11.3. Про відшкодування шкоди у договірних правовідносинах вкладника з банком

У договірних правовідносинах вкладника з банком, які регулюються нормами цивільного законодавства, на вкладника покладається обов'язок доведення, що внаслідок дій чи бездіяльності Національного банку України він позбавлений можливості повернути грошові кошти з банківських рахунків, що завдало йому шкоди

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 21 серпня 2024 року у справі № 404/6399/22 (провадження № 61-3289св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121204499>.

11.4. Про завершальний день строку, за який нараховується моральна шкода

Завершальним днем строку, за який нараховується моральна шкода, завдана громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду, є день набрання законної сили виправдувальним вироком або судовим рішенням, яким закрито провадження у кримінальній справі

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 04 вересня 2024 року у справі № 205/4113/21 (провадження № 61-643св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121507710>.

11.5. Про відшкодування моральної шкоди, завданої органами державної влади або органами місцевого самоврядування

У справах про відшкодування моральної шкоди, завданої органами державної влади або органами місцевого самоврядування, позивач повинен довести, які саме дії (рішення, бездіяльність) спричинили його страждання чи приниження, яку саме шкоду вони заподіяли і який її розмір. ЄСПЛ у цих справах виходить із презумпції спричинення моральної шкоди позивачу відповідачем та обов'язку саме відповідача спростувати таку презумпцію.

Відшкодування шкоди, завданої неефективним розслідуванням злочину, може бути здійснено за рахунок держави Україна, яку представляють органи, що мають для цього достатню компетенцію

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 04 грудня 2024 року у справі № 522/10157/20 (провадження № 61-8084св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123567810>.

11.6. Про розмір моральної шкоди

Грошова сума компенсації моральної шкоди є лише ймовірною, і при її визначенні враховуються характер правопорушення, глибина фізичних та душевних страждань, погіршення здібностей потерпілого або позбавлення його можливості їх реалізації, ступінь вини особи, яка завдала моральної шкоди, якщо вина є підставою для відшкодування, інші обставини, які мають істотне значення, вимоги розумності і справедливості.

Розмір відшкодування моральної шкоди не є сталою величиною, а визначається судом у кожному конкретному випадку з урахуванням всіх обставин справи, має бути не більш аніж достатнім для розумного задоволення потреб потерпілої особи і не повинен приводити до її збагачення

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 23 жовтня 2024 року у справі № 293/174/23 (провадження № 61-14112св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122578443>.

11.7. Про відшкодування завданої державі майнової шкоди

Якщо керівника комунального підприємства через встановлення всупереч вимогам законодавства та статуту підприємства собі премій, надбавок та доплат було притягнуто до адміністративної відповідальності за вчинення корупційного правопорушення, яким завдано майнової шкоди державі, він зобов'язаний відшкодувати таку шкоду шляхом повернення грошових коштів комунального підприємства засновнику та власнику майна, яким є територіальна громада, що фінансує і контролює діяльність цього комунального підприємства

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 02 жовтня 2024 року у справі № 126/512/22 (провадження № 61-1749св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122153609>.

11.8. Про неможливість багаторазового відшкодування моральної шкоди за одним і тим самим фактом порушення прав

Чинним законодавством не передбачено багаторазового відшкодування моральної шкоди за одним і тим самим фактом порушення прав

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11 грудня 2024 року у справі № 461/5877/22 (провадження № 61-10304св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123841409>.

12. Спори, що виникають із спадкових правовідносин

12.1. Про підстави для кваліфікації заповіту нікчемним

Законодавець у ЦК України не передбачив таких підстав для кваліфікації нікчемним заповіту, посвідченого секретарем сільської ради, як відсутність рішення виконавчого комітету сільської ради щодо покладання на цю посадову особу вчинення нотаріальних дій та відсутність вказівки в заповіті про місце народження заповідача. Це не впливає на форму заповіту та порядок його посвідчення. Протилежна кваліфікація буде базуватися на мотивах розширеного розуміння вимог до форми й порядку його посвідчення і порушить принцип свободи заповіту, оскільки він піддається правовій охороні й після смерті заповідача

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 29 січня 2024 року у справі № 369/7921/21 (провадження № 61-5293сво23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116919791>.

12.2. Про правомірність постанови приватного нотаріуса про відмову у видачі свідоцтва про право на спадщину за заповітом до вирішення справи судом

Постанова приватного нотаріуса про відмову у видачі свідоцтва про право на спадщину за заповітом, який оскаржується в судовому порядку, до вирішення судом справи є правомірною, оскільки предметом нотаріальної діяльності є безспірні справи щодо реалізації цивільних прав, а Законом України «Про нотаріат» не передбачено ухвалення постанови про зупинення вчинення нотаріальних дій

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 24 січня 2024 року у справі № 511/1875/21 (провадження № 61-4596св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116541705>.

12.3. Про доведення підстав для зменшення розміру обов'язкової частки у спадщині

Заявляючи вимоги про зменшення розміру обов'язкової частки у спадщині, позивач повинен довести суду та підтвердити належними і допустимими доказами підстави такого зменшення, зокрема, відсутність або негативний характер відносин між

спадкоємцем та спадкодавцем, неприязні стосунки між ними, зумовлені аморальною поведінкою спадкоємця, тощо

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 14 лютого 2024 року у справі № 756/13408/20 (провадження № 61-13222св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117043625>.

12.4. Про визначення додаткового строку для прийняття спадщини в умовах воєнного стану

Така обставина, як проживання спадкоємця в місцевості, що не перебувала під окупацією, однак знаходилася в зоні активних бойових дій, є достатньою підставою визначити йому додатковий строк, достатній для подання ним заяви про прийняття спадщини

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 20 березня 2024 року у справі № 545/1231/23 (провадження № 61-16142св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117823680>.

12.5. Про спосіб захисту прав спадкоємця щодо повернення успадкованого майна

У випадках, коли має бути застосована вимога про витребування успадкованого майна з чужого незаконного володіння, ефективним способом захисту права спадкоємця є виндикаційний позов до особи, за якою зареєстровано право власності на спадкове майно, а не позов про визнання права власності та визнання недійсними рішень органу місцевого самоврядування

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 06 березня 2024 року у справі № 548/837/21 (провадження № 61-15128св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117589998>.

12.6. Про прийняття спадщини обов'язковим спадкоємцем та спадкування права на обов'язкову частку

Законодавець передбачив можливість прийняття спадщини особами, що постійно проживали разом із спадкодавцем на час відкриття спадщини, для будь-яких спадкоємців, у тому числі й обов'язкових, тому обов'язковий спадкоємець може прийняти спадщину на підставі ч. 3 ст. 1268 ЦК України. Виникнення у спадкоємця права на спадщину, яке пов'язується з її прийняттям, як майнового права зумовлює входження права на неї до складу спадщини після смерті спадкоємця, який не одержав свідоцтва про право на спадщину та не здійснив державної реєстрації права. Право на обов'язкову частку внаслідок прийняття спадщини обов'язковим спадкоємцем трансформується в майнове право, яке підлягає спадкуванню. ЦК

України, як основний регулятор спадкових відносин, не містить жодних обмежень чи заборон на спадкування такого права за відсутності його оформлення

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 22 квітня 2024 року у справі № 346/2744/21 (провадження № 61-10543сво23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118868220>.

12.7. Про визнання права власності на спадкове майно, яке за життя спадкодавця вибуло з його власності поза його волею

У разі незаконного припинення права власності спадкодавця на нерухоме майно та вибуття цього майна з власності спадкодавця поза його волею за його життя вимоги спадкоємця щодо визнання права власності на спірне майно в порядку спадкування за законом є належним способом захисту, оскільки він прийняв спадщину і право власності не оформив. Спадкоємець нерухомого майна особи, яка за життя була власником цього майна, що вибуло з володіння не з її волі, має право на витребування такого майна на підставі статті 388 ЦК України, і це не є порушенням ст. 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 17 квітня 2024 року у справі № 183/1672/22 (провадження № 61-10576св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118558445>.

12.8. Про визнання спадщини відумерлою

Відсутність спадкоємців майна померлого спадкодавця, а також незаконність набуття права власності на це майно третьою особою є підставою для визнання спадщини відумерлою та передання її у власність територіальної громади

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 03 липня 2024 року у справі № 201/1193/18 (провадження № 61-16711св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120313744>.

Кредитор спадкодавця має право на звернення із заявою про визнання спадщини відумерлою, яка за загальним правилом розглядається в порядку окремого провадження, оскільки не свідчить про виникнення спору про право, адже не містить вимог про стягнення боргу чи звернення стягнення на забезпечувальне майно. Особи, які мають право подати заяву про визнання спадщини відумерлою, мають право й на одержання із Спадкового реєстру інформації про заведену спадкову справу та видане свідоцтво про право на спадщину

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 18 грудня 2024 року у справі № 208/9501/21 (провадження № 61-9874св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/124005056>.

12.9. Факт умисного позбавлення життя спадкодавця як підстава для усунення особи від спадкування

Підставою для усунення особи від спадкування на підставі ч. 1 ст. 1224 ЦК України є факт умисного позбавлення життя спадкодавця чи будь-кого з можливих спадкоємців або вчинення замаху на їхнє життя, які можуть бути підтверджені вироком суду в кримінальному провадженні та / чи ухвалою про закриття кримінального провадження.

Під час вирішення спору між спадкоємцями щодо права на спадкування суд у межах заявлених позовних вимог може встановити в мотивувальній частині судового рішення факт відсутності права на спадкування на підставі ч. 1 ст. 1224 ЦК України, зокрема у випадку коли особа, яка умисно позбавила життя спадкодавця, померла, оскільки така особа не має права на спадкування в силу закону

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 09 вересня 2024 року у справі № 688/2840/22 (провадження № 61-10433сво23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121570437>.

12.10. Про неповажність причин пропуску строку для прийняття спадщини

Незнання про смерть спадкодавця та перебування спадкоємця за межами країни не є поважними причинами пропуску строку для прийняття спадщини, оскільки не пов'язані з об'єктивними, непереборними, істотними труднощами для спадкоємця на звернення до нотаріуса із заявою про прийняття спадщини

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 09 жовтня 2024 року у справі № 619/2906/23 (провадження № 61-6738св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122253046>.

12.11. Про успадкування права на належні спадкодавцю суми пенсії

Спадкоємець успадковує право на належні спадкодавцю суми пенсії на підставі ст. 1227 ЦК України в розмірі, у якому спадкодавець мав право на їх одержання на момент своєї смерті. Дата звернення спадкоємця до органу Пенсійного фонду України не впливає на розмір виплат і не надає останньому права на їх обмеження. Видача спадкоємцю свідоцтва про право на спадщину за законом, у якому зазначено менший розмір недоотриманої спадкодавцем пенсії, ніж передбачений законом, не є підставою для відмови спадкоємцю в задоволенні позову про стягнення всіх

нарахованих сум. Припинення виплати пенсії за життя спадкодавця з підстав, не передбачених законом, та неоскарження дій ПФУ спадкодавцем не зумовлює припинення виплати вже призначеної пенсії і не позбавляє його спадкоємців можливості успадкувати право на її отримання

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 02 жовтня 2024 року у справі № 201/11074/23 (провадження № 61-8328св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122092236>.

12.12. Про наслідки добровільної відмови від видачі свідоцтва про право на частку в праві спільної сумісної власності

Якщо особа добровільно відмовилася від видачі свідоцтва про право на частку в праві спільної сумісної власності, а пізніше змінила своє рішення й звертається із заявою про видачу такого свідоцтва та про оспорення свідоцтва про право на спадщину, в яке включено таке майно, то така особа пов'язана своїм рішенням і не вправі його змінити згодом

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 04 листопада 2024 року № 532/1550/23 (провадження № 61-4145сво24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122883257>.

12.13. Про випадки коли інтереси дітей спадкодавця як відповідачів у спірних правовідносинах повинен представляти орган опіки та піклування

У разі виникнення спору між позивачем та іншими спадкоємцями, а також його малолітніми дітьми, коли законний представник (матір) у цих правовідносинах має статус позивача, інтереси дітей спадкодавця як відповідачів у спірних правовідносинах повинен представляти орган опіки та піклування

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 27 листопада 2024 року у справі № 161/13596/23 (провадження № 61-47св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123410820>.

12.14. Про підстави для внесення змін до свідоцтва про право на спадщину, а не визнання його недійсним

Виявлення спадкоємця, який вважається таким, що прийняв спадщину, але не отримав свідоцтва про право на спадщину і виявив намір його отримати, виявлення спадкового майна, на яке не було раніше видане свідоцтво про право на спадщину, внаслідок чого частки спадкоємців у спадщині змінилися, є підставами для внесення змін до свідоцтва про право на спадщину, а не визнання його недійсним

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 04 листопада 2024 року у справі № 504/3606/14 (провадження № 61-6658сво24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123081805>.

12.15. Про необізнаність спадкоємця про наявність заповіту як поважну причину пропуску строку для прийняття спадщини

Необізнаність спадкоємця про наявність заповіту є поважною причиною пропуску строку для прийняття спадщини для осіб, які не є спадкоємцями за законом першої черги або іншої черги спадкоємців, які набували право на спадкування за законом. Лише за відсутності інших спадкоємців, які прийняли спадщину, відповідачем має бути територіальна громада в особі органу місцевого самоврядування за місцем відкриття спадщини

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 20 листопада 2024 року у справі № 330/761/21 (провадження № 61-17493св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123410468>.

12.16. Про належних відповідачів у справах за позовними вимогами про встановлення факту родинних відносин із спадкодавцем

При зверненні з позовними вимогами про встановлення факту родинних відносин із спадкодавцем та визнання права власності на спірне майно належним відповідачем є спадкоємець (спадкоємці), який прийняв спадщину, а в разі відсутності таких, усунення їх від права на спадкування, неприйняття ними спадщини, а також відмови від її прийняття, належним відповідачем є відповідний орган місцевого самоврядування

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 18 грудня 2024 року у справі № 202/8251/18 (провадження № 61-5703св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123949020>.

12.17. Про право територіальної громади на отримання грошової компенсації

Територіальна громада в разі відчуження спадкового майна особою, яка не є спадкоємцем, на користь добросовісного набувача або незбереження цього майна має право на отримання лише грошової компенсації

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 09 грудня 2024 року у справі № 754/446/22 (провадження № 61-7349сво23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/124186734>.

12.18. Про свідка та рукоприкладника при оформленні заповіту

Свідок та рукоприкладник при оформленні заповіту виконують абсолютно різні функції та не можуть бути ототожнені

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 25 грудня 2024 року у справі № 713/2583/22 (провадження № 61-14663св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/124115810>.

13. Спори, що виникають із питань визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави

13.1. Про прямий спосіб набуття активу (об'єкта нерухомості) близьким родичем особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування

Прямий спосіб набуття активу (об'єкта нерухомості) близьким родичем особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за умови недостатності розміру законних доходів для такого набуття, є опосередкованим способом набуття активів цією особою. За наявності різниці між вартістю активу та грошових коштів, набутих на законних підставах, такий актив підлягає визнанню необґрунтованим.

Вартість набуття у власність такого активу особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, має значення для кваліфікації такого активу як необґрунтованого, а не для стягнення його в дохід держави

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 20 червня 2024 року у справі № 991/5169/23 (провадження № 61-16166св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120065562>.

14. Справи окремого провадження

14.1. Про встановлення факту батьківства загиблого військовослужбовця

Звернення до суду із заявою про встановлення факту батьківства відповідно до ч. 1 ст. 130 СК України в порядку окремого провадження є належним способом вирішення питання щодо батьківства загиблого військовослужбовця, якщо особи, які також мають право на отримання одноразової грошової виплати, не заперечують проти встановлення такого факту і його встановлення не пов'язується з наступним вирішенням спору про право

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 31 січня 2024 року у справі № 752/13549/22 (провадження № 61-10510св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116890944>.

14.2. Про розгляд вимог про визнання особи такою, що є непридатною до військової служби, виключеною з військового обліку і такою, яка не є військовозобов'язаною, у порядку окремого провадження

Вимоги про встановлення фактів, що мають юридичне значення, про визнання особи такою, що є непридатною до військової служби, є виключеною з військового обліку і не є військовозобов'язаною, не підлягають вирішенню судами цивільної юрисдикції в порядку окремого провадження, оскільки чинним законодавством передбачено позасудовий порядок установаження відповідних фактів

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 31 січня 2024 року у справі № 953/2790/23 (провадження № 61-10394св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117015403>.

14.3. Про осіб, які мають право подати заяву про визнання особи недієздатною

Процесуальною правосуб'єктністю на подання заяви про визнання особи недієздатною наділені не всі родичі такої особи, а лише члени сім'ї, у тому числі близькі родичі.

Особа, яка проживає з відповідною особою та здійснює догляд за нею на договірних засадах, троюрідна сестра, близькі друзі сім'ї, хрещені батьки не можуть вважатися членами сім'ї чи близькими родичами в розумінні ч. 1 ст. 296 ЦК України, а тому не є суб'єктами, які мають право звертатися до суду із заявою про визнання особи недієздатною.

Висновок судово-психіатричної експертизи, наданий у справі за заявою особи, яка не наділена процесуальною правосуб'єктністю на подання заяви про визнання особи недієздатною, є належним та допустимим доказом у справі за заявою матері про визнання її сина недієздатним та встановлення над ним опіки в разі об'єднання таких справ в одне провадження

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 28 лютого 2024 року у справі № 372/3474/21 (провадження № 61-16349св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117373890>.

14.4. Про видачу обмежувального припису

Конфлікт між заявником та чоловіком його сестри, які не проживають разом, не пов'язані спільним побутом та не мають взаємних прав і обов'язків, при цьому останній не входить до переліку осіб, на яких поширюється дія законодавства про

запобігання та протидію домашньому насильству незалежно від факту спільного проживання, не може розглядатися як домашнє насильство в розумінні Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», тому в такому випадку не може бути видано обмежувальний припис

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 13 березня 2024 року у справі № 447/2402/23 (провадження № 61-16641св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117685952>.

14.5. Про осіб, які можуть звертатися до суду із заявою про видачу обмежувального припису

Із заявою про видачу обмежувального припису може звернутися до суду як особа, яка постраждала від домашнього насильства і якій виповнилося 14 років (неповнолітня особа), так і родич такої неповнолітньої особи

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 12 червня 2024 року у справі № 306/2813/23 (провадження № 61-6155св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119841797>.

14.6. Про госпіталізацію особи до закладу з надання психіатричної допомоги у примусовому порядку

Відсутність необхідності лікування особи лише в стаціонарних умовах виключає можливість примусової госпіталізації пацієнта до медичного закладу. Примусова госпіталізація до психіатричного закладу виключно на підставі висновку комісії лікарів-психіатрів без урахування заперечень пацієнта та за відсутності доказів того, що він вчиняє (вчинив) чи виявляє реальні наміри вчинити дії, що становлять безпосередню небезпеку для нього чи оточуючих, не відповідає підпункту «е» пункту 1 статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 25 квітня 2024 року у справі № 554/9039/22 (провадження № 61-14103св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118651019>.

14.7. Про встановлення факту народження дитини на тимчасово окупованій території України

При встановленні факту народження дитини на тимчасово окупованій території України підлягають оцінці в сукупності з іншими доказами документи, подані заявником на підтвердження факту, який підлягає встановленню, зокрема, свідоцтво

про народження дитини, медична довідка, які хоч і не є юридично дійсними на території України, однак можуть підтверджувати, що певна установа, яка не діє відповідно до українського законодавства, але de facto існує на тимчасово окупованій території, зафіксувала факт народження дитини

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 10 липня 2024 року у справі № 761/32986/23 (провадження № 61-7507св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120370611>.

14.8. Про примусове набуття громадянами України, які проживають на тимчасово окупованій території, громадянства російської федерації

Примусове автоматичне набуття громадянами України, які проживають на тимчасово окупованій території, громадянства російської федерації не визнається Україною та не є підставою для втрати громадянства України. Відсутність вклеєної фотокартки у паспорті при досягненні певного віку не позбавляє особу належності до громадянства України, за умови, що особа набула такий статус у законний спосіб

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 24 квітня 2024 року у справі № 761/13911/23 (провадження № 61-508св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118688756>.

14.9. Про визнання батьківства

Заява про встановлення факту народження дитини, подана до суду матір'ю та батьком дитини спільно, є спільною заявою батьків дитини, які не перебувають у шлюбі, про визнання батьківства. При цьому батько, подаючи заяву про встановлення факту народження дитини від нього, підтверджує своє батьківство, що уможливорює внесення запису про батька дитини заявником і застосування процедури, передбаченої у ч. 1 ст. 135 СК України.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 10 липня 2024 року у справі № 761/32986/23 (провадження № 61-7507св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120370611>.

14.10. Про визнання фізичної особи недієздатною

На справи про визнання фізичної особи недієздатною не поширюється загальне правило про залишення заяви без розгляду в разі виникнення спору про право цивільне, оскільки визнання особи недієздатною не надає їй можливості брати участь

у процесі, а її інтереси в суді буде представляти законний представник. Наявність помічника у такої особи не свідчить про спір про право

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 21 серпня 2024 року у справі № 201/1531/23 (провадження № 61-6862св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121222017>.

14.11. Про звільнення особи від повноважень опікуна

Законодавець у ЦК України, як основному регуляторі приватних відносин, передбачив конструкцію «звільнення особи від повноважень опікуна», застосування якої зумовлює такий наслідок, як припинення повноважень опікуна з моменту його звільнення. Звільнення від повноважень опікуна може відбутися в разі невиконання опікуном своїх обов'язків; порушення прав підопічного; поміщення підопічного до навчального закладу, закладу охорони здоров'я або соціального захисту. При цьому законодавець у ЦК України не допускає тимчасового, на певний період (зокрема воєнного стану), звільнення особи від повноважень опікуна

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 25 вересня 2024 року у справі № 163/1251/22 (провадження № 61-7647св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122135403>.

14.12. Про самостійне виховання та утримання малолітньої дитини одним із батьків у разі смерті іншого

У зв'язку зі смертю одного з батьків його права та обов'язки припиняються, тому не потребує додаткового підтвердження те, що інший з батьків самостійно виконує їх. Тобто факт самостійного виховання та утримання малолітньої дитини одним із батьків у разі смерті іншого презюмується, а тому не потребує підтвердження рішенням суду

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 18 жовтня 2024 року у справі № 754/2736/24 (провадження № 61-6031св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122679560>.

14.13. Про встановлення факту смерті особи

Встановлення судом факту наявності лікарського свідоцтва про смерть на час ухвалення рішення, на підставі якого можливо здійснити державну реєстрацію смерті,

унеможливлює встановлення факту смерті особи в судовому порядку в межах окремого провадження

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 20 листопада 2024 року у справі № 754/11243/23 (провадження № 61-7020св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123498815>.

14.14. Про наявність у заявника права на виплату одноразової грошової допомоги

Самі по собі заперечення відповідного органу про наявність у заявника права на виплату одноразової грошової допомоги не свідчать про існування спору про право

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 20 листопада 2024 року у справі № 179/986/23 (провадження № 61-10086св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123410474>.

14.15. Про існування спору, пов'язаного з правом участі батька дитини у її матеріальному забезпеченні

Існування спору про право щодо участі батька дитини в її матеріальному забезпеченні / утриманні, не може з'ясуватися безвідносно до дій батька щодо дитини, тому має вирішуватися за загальним правилом у межах спору про право у позовному провадженні

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 04 грудня 2024 року у справі № 551/812/23 (провадження № 61-9313св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123658923>.

15. Застосування норм процесуального права

15.1. Про розгляд апеляційним судом апеляційної скарги особи, яка не брала участі у справі

Застосування норм Конституції України під час вирішення цивільного позову працівника до роботодавця про визнання відсторонення від роботи незаконним, поновлення на роботі та зобов'язання виплатити заробітну плату за час незаконного відсторонення, а не іншого правового акта, зокрема, постанови Кабінету Міністрів України, який суперечить Конституції України, є мотивуванням судового рішення, а не вирішенням питання про права, свободи, інтереси та (або) обов'язки Кабінету Міністрів України.

За таких обставин у разі подання апеляційної скарги Кабінетом Міністрів України, який не брав участі у справі, апеляційне провадження підлягає закриттю, а рішення суду першої інстанції не має переглядатися по суті

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 29 січня 2024 року у справі № 750/13149/21 (провадження № 61-6054сво23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116919873>.

15.2. Про юрисдикцію справи про встановлення факту проживання однією сім'єю чоловіка та жінки без реєстрації шлюбу

Справи про встановлення факту проживання однією сім'єю чоловіка та жінки без реєстрації шлюбу для реалізації права на отримання одноразової грошової допомоги згідно зі ст. 16-1 ЗУ «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» як членом сім'ї загиблого (померлого) військовослужбовця підлягають розгляду судами цивільної юрисдикції

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 31 січня 2024 року у справі № 357/7533/22 (провадження № 61-8575св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116798859>.

15.3. Про сплату судового збору у разі подання апеляційної скарги відповідачем

Положення п. 1 ч. 1 ст. 8 ЗУ «Про судовий збір» можуть бути застосовані не лише до позивача, а й до відповідача – фізичної особи за наявності відповідної підстави, визначеної цією нормою.

Відмова у звільненні від сплати судового збору з тих підстав, що така особа є відповідачем, без дослідження судом доказів, якими відповідач обґрунтовує наявність підстав для застосування п. 1 ч. 1 ст. 8 ЗУ «Про судовий збір», завдає шкоди самій суті права відповідача на доступ до суду

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 17 січня 2024 року у справі № 352/1118/22 (провадження № 61-1658св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116445910>.

15.4. Про право особи, яка не має прав, свобод чи інтересів щодо предмета спору, на апеляційне оскарження судового рішення

Особа, яка на момент ухвалення судом рішення про визнання права власності на об'єкт спільної сумісної власності співвласників багатоквартирного будинку не була співвласником указанного будинку та, відповідно, не мала прав, свобод чи інтересів щодо предмета спору, не наділена процесуальним правом на апеляційне оскарження судового рішення. У разі відкриття апеляційного провадження

за скаргою такої особи воно підлягає закриттю на підставі п. 3 ч. 1 ст. 362 ЦПК України

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 28 лютого 2024 року у справі № 2-10308/2006 (провадження № 61-11931св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117373839>.

15.5. Про доказ направлення до суду і отримання цим судом процесуальних документів

Скрин сторінки електронної пошти про направлення на офіційну електронну адресу суду заяви про усунення недоліків апеляційної скарги не є доказом, який підтверджує як факт направлення до суду, так і факт отримання цим судом саме клопотання про поновлення строку на апеляційне оскарження із зазначенням поважних причин пропуску такого строку, а також відповідних доказів на підтвердження вказаних причин пропуску.

Відмова в задоволенні заяви про забезпечення позову не позбавляє учасника справи права на повторне звернення з такою заявою за наявності для цього підстав

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 28 лютого 2024 року у справі № 212/6011/23 (провадження № 61-17797св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117373870>.

15.6. Про належне повідомлення учасника справи про дату, час і місце судового засідання

За відсутності належним чином оформленої заяви про намір отримання судової повістки в електронному вигляді за допомогою SMS-повідомлення наявна в матеріалах справи довідка про доставлення SMS-повідомлення з відомостями про призначене судове засідання не є доказом належного повідомлення учасника справи про дату, час і місце розгляду справи

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 14 лютого 2024 року у справі № 405/9040/19 (провадження № 61-6561св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117043634>.

15.7. Про скасування рішення місцевого суду апеляційним судом у разі відсутності висновку органу опіки та піклування щодо припинення частки малолітньої особи у праві власності

У разі відсутності в матеріалах справи висновку органу опіки та піклування про надання дозволу на припинення частки малолітньої особи у праві власності суд не позбавлений можливості запросити відповідний письмовий висновок.

Зазначене є не отриманням нового доказу, а виконанням завдання цивільного судочинства й унеможливорює скасування судового рішення з формальних підстав

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 21 лютого 2024 року у справі № 754/14960/20 (провадження № 61-16981св23) можна ознайомитися за посиланням – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/117309609>.

15.8. Про надання оцінки в межах цивільного судочинства обставинам злочину, які підлягають встановленню відповідно до вимог КПК України

Якщо встановлення юридичного факту фактично має на меті встановлення обставин злочину (подія, склад і суб'єкти), що підлягають встановленню лише під час здійснення кримінального провадження відповідно до вимог КПК України, то суд цивільної юрисдикції не може перевіряти такі обставини та надавати їм оцінку

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 20 березня 2024 року у справі № 233/61/23 (провадження № 61-13040св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117849480>.

15.9. Про закриття провадження у справі з іноземним елементом

Правовідносини, з яких виник спір між працівником і консульською установою іноземної держави в Україні про поновлення на роботі, врегульовано трудовим договором, що укладений між сторонами без отримання згоди інших державних органів іноземної держави, а також трудовим законодавством України, тому відсутність згоди відповідної держави на участь у такій справі консульської установи як відповідача не може бути підставою для закриття провадження у справі згідно з п. 1 ч. 1 ст. 255 ЦПК України

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 20 березня 2024 року у справі № 466/674/18 (провадження № 61-3929св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117849248>.

15.10. Про юрисдикцію спору, який виник у зв'язку з невиконанням договору про надання учаснику пілотного проекту безвідсоткової фінансової допомоги на поворотній основі для організації підприємницької діяльності

Отримання фізичною особою безвідсоткової фінансової допомоги з метою організації підприємницької діяльності не свідчить про укладення договору про надання учаснику пілотного проекту безвідсоткової фінансової допомоги на поворотній основі

для організації підприємницької діяльності між суб'єктами господарювання – юридичною особою та фізичною особою, що зареєстрована на час його укладення як підприємець. Такий договір не є господарським, а правовідносини щодо невиконання умов цього договору є цивільно-правовими

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 02 травня 2024 року № 551/13/23 (провадження № 61-15589св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118820374>.

15.11. Про юрисдикцію справ з немайними вимогами

Оскільки позовні вимоги про визнання незаконним та скасування рішення сільської ради в частині надання дозволів на виготовлення проєктів відведення земельних ділянок не підлягають грошовій оцінці та є немайними, а результат їх розгляду безпосередньо не впливає на обсяг ліквідаційної маси чи обсяг грошових зобов'язань божника, то відсутні підстави для їх розгляду в порядку господарського судочинства

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 22 травня 2024 року у справі № 175/984/22 (провадження № 61-397св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119419668>.

15.12. Про підстави для перегляду судового наказу про стягнення аліментів за нововиявленими обставинами

Вказана в листі служби у справах дітей обставина перебування дитини у батьків колишнього чоловіка не є нововиявленою і не може бути підставою для перегляду судового наказу про стягнення з матері аліментів, якщо мати ще до видачі судового наказу погодила в розписці проживання дитини з батьками колишнього чоловіка й така розписка була предметом дослідження судом при видачі судового наказу

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 02 травня 2024 року у справі № 337/2451/23 (провадження № 61-493св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118820449>.

15.13. Про звернення прокурора з апеляційною скаргою на рішення суду першої інстанції після спливу одного року з дня складення повного тексту судового рішення

У разі звернення прокурора, який діє в інтересах держави в особі відповідних органів державної влади, з апеляційною скаргою на рішення суду першої інстанції після спливу одного року з дня складення повного тексту судового рішення за відсутності доказів направлення місцевим судом повісток на адресу одного з таких органів

та незалучення до участі у справі другого органу, немає підстав для застосування апеляційним судом річного присічного строку, оскільки зазначені обставини становлять виключний випадок, передбачений п. 1 ч. 2 ст. 358 ЦПК України

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 01 травня 2024 року у справі № 202/9353/15 (провадження № 61-6939св22) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119264834>.

15.14. Про визнання права власності на об'єкт, який належить на праві спільної часткової власності декільком співвласникам, тільки за спадкоємцем одного із співвласників

Судове рішення про визнання права власності на об'єкт, який належить на праві спільної часткової власності декільком співвласникам, лише за спадкоємцем одного із співвласників позбавляє права на частку в праві спільної часткової власності інших співвласників чи їх спадкоємців, тому стосується прав та/або інтересів інших співвласників чи їх спадкоємців

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 23 травня 2024 року у справі № 472/1176/19 (провадження № 61-5305св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119331609>.

15.15. Про право прокурора, який діє в інтересах держави в особі відповідача, оскаржити в апеляційному порядку заочне рішення

Цивільним процесуальним законодавством не передбачено такої форми участі прокурора в цивільному судочинстві, як подання заяви про перегляд заочного рішення. Апеляційне оскарження заочного рішення прокурором в інтересах держави в особі відповідача має відбуватися без попереднього подання заяви про перегляд заочного рішення до суду, що ухвалив таке рішення

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 03 червня 2024 року у справі № 183/8338/21 (провадження № 61-198сво24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119559285>.

15.16. Про повноваження суду апеляційної інстанції за результатами розгляду апеляційної скарги на ухвалу суду першої інстанції, що перешкоджає подальшому провадженню у справі

Ухвала суду першої інстанції про залишення без розгляду клопотання про компенсацію судових витрат у справі є ухвалою, що перешкоджає подальшому провадженню

у справі, тому в разі скасування такої ухвали апеляційний суд, керуючись ст. 379 ЦПК України, має направити справу для продовження розгляду до суду першої інстанції

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 13 червня 2024 року у справі № 295/6959/22 (провадження № 61-4000св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119872548>.

15.17. Про підсудність справ за зареєстрованим місцем проживання чи перебування позивача

Визначення територіальної юрисдикції (підсудності) здійснюється з урахуванням зареєстрованого місяця проживання або перебування фізичної особи – позивача. Тому позови, наведені в ч. 1 ст. 28 ЦПК України, не можуть пред'являтися за фактичним місцем проживання або перебування позивача, відмінним від зареєстрованого

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 24 червня 2024 року у справі № 554/7669/21 (провадження № 61-5805сво23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120029704>.

15.18. Про спосіб захисту іпотекодавця у разі відсутності відповідача

У випадку відсутності особи, яка має відповідати за позовом, тобто бути відповідачем (наприклад, припинення юридичної особи внаслідок ліквідації), особа (іпотекодавець) може звернутися із заявою про встановлення факту припинення іпотеки, скасування відповідних обтяжень в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно згідно з абз. 3 ч. 4 ст. 277 ЦК України, яка підлягає застосуванню на підставі аналогії закону

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 13 червня 2024 року у справі № 333/8899/21 (провадження № 61-6732св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119872579>.

15.19. Про склад учасників справи у спорах про оголошення військовослужбовця померлим або визнання його безвісно відсутнім під час встановлення юридичного факту смерті військовослужбовця

Міністерство оборони України або відповідні військові частини підлягають залученню до участі у справах про оголошення військовослужбовця померлим або визнання його безвісно відсутнім під час встановлення юридичного факту смерті військовослужбовця

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 10 липня 2024 року у справі № 686/11198/22 (провадження № 61-4913св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120313835>.

15.20. Про наслідки встановлення участі судді, якому заявлено обґрунтований відвід, в ухваленні судового рішення

У разі встановлення обставин участі судді місцевого суду, якому заявлено обґрунтований відвід, в ухваленні судового рішення, і якщо це є одним із доводів апеляційної скарги, апеляційний суд скасовує судові рішення суду першої інстанції та ухвалює нове судові рішення.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 17 липня 2024 року у справі № 570/566/22 (провадження № 61-967св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120543391>.

15.21. Про спори, які не підлягають судовому розгляду

Спори про визнання незаконними і скасування рішень загальних зборів релігійної громади та Управління Єпархії Православної Церкви України не підлягають судовому розгляду.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 17 липня 2024 року у справі № 359/1964/23 (провадження № 61-1794св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120485429>.

15.22. Про нововиявлені обставини

Формування Великою Палатою Верховного Суду нової правової позиції щодо застосування норм права у відповідних правовідносинах не є нововиявленими обставинами в розумінні вимог процесуального закону.

Детальніше з текстом ухвали Верховного Суду від 24 липня 2024 року у справі № 290/289/22 (провадження № 61-2175вно24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120603055>.

15.23. Про нові докази на стадії апеляційного провадження

Суд апеляційної інстанції, здійснюючи апеляційний розгляд справи, може встановлювати нові обставини, якщо їх наявність підтверджується новими доказами, що мають значення для справи (з урахуванням положень про належність і допустимість доказів), які особа, з доведених нею поважних причин, не мала можливості подати до суду першої інстанції.

Вирішуючи питання стосовно прийняття та дослідження нових доказів, відмови в їх прийнятті, суд апеляційної інстанції зобов'язаний мотивувати свій висновок у відповідній ухвалі або в ухваленому судовому рішенні

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 24 липня 2024 року у справі № 646/857/18 (провадження № 61-5330св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120603025>.

15.24. Про приєднання до апеляційної скарги

Заява сторони у справі про приєднання до апеляційної скарги, поданої іншою стороною у справі, є таким же способом оскарження рішення суду, як і подання самостійної скарги

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 24 липня 2024 року у справі № 487/3908/22 (провадження № 61-4489св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120689240>.

15.25. Про поширення юрисдикції судів України у спорах про визначення місця проживання дитини

Якщо дитина народилася в Україні, до виїзду до Республіки Польща у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України проживала в Україні та є громадянкою України, на час звернення матері до суду з позовом про визначення місця проживання дитини і відкриття провадження у справі не проживала в Україні нетривалий проміжок часу, її звичайним місцем проживання залишалася Україна, то на такий спір поширюється юрисдикція судів України

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 31 липня 2024 року у справі № 760/18630/22 (провадження № 61-6796св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120785009>.

15.26. Про відсутність підстав для заміни стягувача у виконавчому провадженні

У разі відсутності відкритого виконавчого провадження та доказів щодо можливого відкриття виконавчого провадження в майбутньому підстав для заміни стягувача у виконавчому провадженні немає.

Матеріальне правонаступництво без процесуальної мети не є достатньою підставою для заміни стягувача у виконавчому провадженні

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 01 серпня 2024 року у справі № 520/5343/15 (провадження № 61-14832св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120907234>.

15.27. Про оспорення акта й постанови державного виконавця про передачу майна стягувачу в рахунок погашення боргу

Вимоги про оспорення акта й постанови державного виконавця про передачу майна стягувачу в рахунок погашення боргу є спором про право цивільне, пов'язані, зокрема, з належністю майна особі, незалежно від того, хто оспорує такі акти та постанови (боржник чи інша заінтересована особа), тому до таких вимог застосовуються загальні положення про захист цивільних прав шляхом пред'явлення позову

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 07 серпня 2024 року у справі № 317/1440/24 (провадження № 61-7664св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120948549>.

15.28. Про закриття апеляційного провадження у разі оскарження рішення суду першої інстанції особою, яка не була залучена до участі у справі та подала апеляційну скаргу після спливу річного строку з дня складання повного тексту судового рішення

У разі якщо обставини про вирішення судом першої інстанції питання про права, інтереси та свободи особи, яка не була залучена до участі у справі та подала апеляційну скаргу після спливу річного строку з дня складання повного тексту судового рішення, не підтвердились, апеляційне провадження, відкрите за апеляційною скаргою такої особи, підлягає закриттю

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 21 серпня 2024 року у справі № 464/4240/15 (провадження № 61-4328св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121204498>.

15.29 Про використання конструкції позову про стягнення аліментів не для захисту прав та інтересів і порушення прав та/або інтересів кредитора (стягувача)

Якщо пов'язані чи афілійовані особи, наприклад, родичі, колишні члени подружжя, ініціюють справу про стягнення аліментів для унеможливлення чи ускладнення виконання судового рішення, формування пасиву (боргів), виключення певного майна з-під звернення стягнення на час виконання судового рішення, якщо стягнення аліментів направлене на недопущення звернення стягнення на майно боржника, створення переваг у черговості розподілу стягнутих з боржника грошових сум, то такі учасники діють очевидно недобросовісно та зловживають правами стосовно кредитора (стягувача). Тому в такому разі відбувається використання конструкції позову про стягнення аліментів не для захисту прав та інтересів і судові рішення стосуються прав та/або інтересів кредитора (стягувача)

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 07 серпня 2024 року у справі № 501/3714/22 (провадження № 61-607св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120973758>.

15.30. Про направлення сторонам судових рішень

Судове рішення направляється всім учасникам справи, які не були присутні в судовому засіданні. Направлення сторонам судових рішень в одному конверті, навіть у разі проживання їх за однією адресою, ЦПК України не передбачено, оскільки це унеможлиблює підтвердження отримання конкретною особою конкретного процесуального документа для подальшого відліку процесуальних строків на апеляційне оскарження.

Річний преklusивний строк для поновлення строку на апеляційне оскарження не поширюється на учасників справи, які не були повідомлені про розгляд справи.

Якщо апеляційна скарга подана особами з інвалідністю, то відповідно до ст. 13 Конвенції Організації Об'єднаних Націй про права осіб з інвалідністю необхідно забезпечити таким особам рівний з іншими ефективний доступ до правосуддя, передбачаючи процесуальні та відповідні вікові корективи, які полегшують виконання ними своєї ефективної ролі прямих і опосередкованих учасників на всіх стадіях юридичного процесу

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 21 серпня 2024 року у справі № 463/13223/21 (провадження № 61-6505св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121204482>.

15.31. Про арешт як втручання у право особи на мирне володіння своїм майном

Наявність протягом тривалого часу арештів, накладених державними виконавцями з метою виконання судового рішення, за умови відсутності відкритих виконавчих проваджень та можливості продовження примусового виконання судового рішення, є невиправданим втручанням у право особи на мирне володіння своїм майном

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 28 серпня 2024 року у справі № 947/36027/21 (провадження № 61-12849св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121295642>.

15.32. Про принцип *jura novit curia* («суд знає закони»)

Застосування судом принципу *jura novit curia* («суд знає закони») не є безмежним. Принцип *jura novit curia*, з одного боку, підлягає безумовному застосуванню: суд зобов'язаний застосувати правильні норми права, перекваліфікувавши позов, незалежно від посилань позивача; з іншого боку, перекваліфікуючи позов за цим

принципом, суд може порушити право на справедливий суд як щодо відповідача, так і щодо позивача. У таких умовах слід зважати на принцип змагальності та рівності сторін, яких не можна позбавляти права на аргументування своєї позиції в умовах нової кваліфікації

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 04 вересня 2024 року у справі № 278/2111/23 (провадження № 61-5586св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121471316>.

15.33. Про звернення учасників справи через Електронний кабінет як альтернативу звернення з паперовими документами

Звернення учасників справи до суду з процесуальними документами в електронній формі з обов'язковим їх скріпленням власним електронним підписом через Електронний кабінет є альтернативою звернення до суду з паперовими документами, підписаними безпосередньо учасником справи або його представником. Усі документи, що надійшли до суду через підсистему «Електронний суд», вважаються такими, що подані з використанням власного електронного підпису

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11 вересня 2024 року у справі № 591/6212/23 (провадження № 61-9062св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121626523>.

15.34. Про юрисдикцію спорів, що виникають із сімейних правовідносин, якщо майно до моменту його відчуження не було об'єктом корпоративних прав

Якщо особа звернулася до суду за захистом порушеного права власності на частку в спільному майні подружжя і спірне нерухоме майно до моменту його відчуження не було об'єктом корпоративних прав, то спір підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства як такий, що виник із сімейних правовідносин

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11 вересня 2024 року у справі № 641/10389/20 (провадження № 61-2023св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121665115>.

15.35. Про віднесення спорів, що виникають із правовідносин щодо членства у громадській організації (громадському об'єднанні), до компетенції судів

Правовідносини щодо порядку та підстав набуття і припинення членства у громадській організації (громадському об'єднанні) держава не в праві корегувати на власний розсуд для цієї громадської організації (громадського об'єднання), якщо вони відповідають встановленим Законом України «Про громадські об'єднання» умовам, однак спори, що виникають із цих правовідносин, які є порушенням таких

умов і вимагають правосуддя, а не організаційних дій, відповідно до ст. 124 Конституції України віднесені до компетенції судів

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 16 жовтня 2024 року у справі № 301/1637/16-ц (провадження № 61-12513св22) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122433941>.

15.36. Про визнання некоректним з точки зору лінгвістики формулювання вимог позову як надміру формалізованого підходу дослівного розуміння вимог позову

Некоректне з точки зору лінгвістики формулювання вимог позову не може бути перешкодою для захисту порушеного права особи, яка звернулася до суду, оскільки надміру формалізований підхід стосовно дослівного розуміння вимог позову як реалізованого способу захисту суперечить завданням цивільного судочинства

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 02 жовтня 2024 року у справі № 372/3733/22 (провадження № 61-3818св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122220286>.

15.37. Про оскарження прокурором судового рішення в інтересах держави в особі учасника справи

У разі оскарження прокурором судового рішення в інтересах держави в особі учасника справи він не є представником останнього, тому на нього не поширюються процесуальні права і обов'язки учасника справи. При вирішенні питання про поновлення строку на оскарження судового рішення суду необхідно керуватися виконанням прокурором вимог конституційного, а не процесуального представництва інтересів держави

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 09 жовтня 2024 року у справі № 931/322/23 (провадження № 61-9052св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122220867>

15.38. Про можливість позивача власноручно підписати позовну заяву

Факт перебування позивача за кордоном на момент подання позову до національного суду не спростовує можливість позивача власноручно підписати позовну заяву, оскільки не має значення, яким чином позовну заяву було подано до суду (поштовим зв'язком, за допомогою Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, кур'єром чи іншою особою, уповноваженою позивачем на такі дії)

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 09 жовтня 2024 року у справі № 753/939/24 (провадження № 61-11306св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122252925>.

15.39. Про підстави відмови у відкритті провадження у справі

Суд відмовляє у відкритті провадження у справі, якщо вимоги позивача не підлягають розгляду за правилами цивільного судочинства, а також не можуть бути об'єктом самостійного розгляду в порядку будь-якого іншого судочинства

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 30 жовтня 2024 року у справі № 210/1822/24 (провадження № 61-10956св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122717294>.

15.40. Про застосування річного строку на апеляційне оскарження судового рішення

Відсутність у рішенні суду вказівки на дату складання його повного тексту та несвоєчасне надіслання оскарженого судового рішення суду першої інстанції до Єдиного державного реєстру судових рішень за умови, що учасник справи (зокрема, котрий ініціював позов, – позивач), який подає апеляційну скаргу, знав про розгляд справи, не є перешкодою для отримання цієї особою у розумний строк інформації про стан відомого їй судового провадження та не свідчить про наявність випадків, передбачених ч. 2 ст. 358 ЦПК України

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 04 листопада 2024 року у справі № 405/4689/19 (провадження № 61-1979сво24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123410469>.

15.41. Про правові підстави зупинення провадження у справі до вирішення іншої справи

Необхідність зупинення провадження у справі виникає у випадку, якщо неможливо ухвалити рішення у конкретній справі до ухвалення рішення в іншій справі. Тобто між справами, що розглядаються, повинен існувати тісний матеріально-правовий зв'язок, який виражається в тому, що факти, встановлені в одній зі справ, будуть мати преюдиційне значення для іншої справи

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 27 листопада 2024 року у справі № 336/6708/20 (провадження № 61-9139св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123469076>.

15.42. Про оцінку доказів при розгляді спорів щодо кредитних зобов'язань

Вирішуючи позовні вимоги банку про стягнення заборгованості за кредитним договором, суд повинен встановити, чи мало місце порушення графіка погашення заборгованості, визначити обґрунтованість нарахування подвійної процентної ставки, мотивувати відхилення висновку відповідної експертизи

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 20 листопада 2024 року у справі № 520/820/17 (провадження № 61-3103св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123281838>.

15.43. Перебування відповідача за межами країни не свідчить про неможливість розгляду пред'явлених до нього вимог

Перебування одного з відповідачів за межами країни не свідчить про неможливість розгляду пред'явлених до нього вимог. Визначення відповідачів, предмета й підстав спору є правом позивача, натомість встановлення належності відповідачів та обґрунтованості позову – обов'язком суду

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 04 грудня 2024 року у справі № 297/1881/23 (провадження № 61-11725св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123567800>.

15.44. Про підстави для відводу / самовідводу

Розгляд справи судом, у якій суд є третьою особою, а підставами позову є дії цього суду як органу державної влади, без належного з'ясування питання про наявність / відсутність підстав для відводу / самовідводу не відповідає принципу неупередженості суду і не сприяє як реалізації основних засад (принципів) цивільного судочинства, так і ефективному розгляду справи

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 09 грудня 2024 року у справі № 705/4763/22 (провадження № 61-8973сво24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123752059>.

15.45. Про підвідомчість справ з іноземним елементом судам України

Суди України розглядають будь-які справи з іноземним елементом у випадках, коли дія або подія, що стала підставою для подання позову, мала місце на території України, а також якщо справа окремого провадження стосується особистого статусу або дієздатності громадянина України

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11 грудня 2024 року у справі № 552/2490/23 (провадження № 61-4605св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123841449>.

15.46. Про забезпечення позову у вигляді арешту автомобіля, на який вже було накладено арешт

Забезпечення позову у вигляді арешту автомобіля, на який вже було накладено арешт в порядку примусового виконання судового рішення, не може вважатися належним заходом охорони матеріально-правових інтересів позивача від можливих недобросовісних дій з боку відповідача

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 25 грудня 2024 року у справі № 522/3061/24 (провадження № 61-14568св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/124115766>.

15.47. Про неповажність причин неявки відповідача до експертної установи

Апеляційне оскарження ухвали суду про призначення експертизи не є поважною причиною неявки відповідача до експертної установи

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 04 грудня 2024 року у справі № 583/1549/21 (провадження № 61-13969св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123658924>.

15.48. Про передачу справи до господарського суду у зв'язку з відкриттям провадження про банкрутство

Не є підставою для скасування рішень при апеляційному / касаційному перегляді з передачею справи до господарського суду відкриття провадження у справі про банкрутство, яке відбулося після ухвалення судового рішення судом першої інстанції, за винятком якщо судові рішення суду першої інстанції підлягає скасуванню з направленням справи на новий розгляд до суду першої інстанції

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 04 листопада 2024 року у справі № 756/3328/20 (провадження № 61-14576сво23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123081808>.

15.49. Про адміністративну юрисдикцію спорів за вимогами, які спрямовані на поновлення на роботі працівників Фонду в органах Пенсійного фонду, звільнених внаслідок реорганізації Фонду та Управління шляхом приєднання до Пенсійного фонду України

Спори за вимогами, які спрямовані на поновлення працівників Фонду, звільнених внаслідок реорганізації Фонду та Управління шляхом приєднання до Пенсійного фонду України, на роботі в органах Пенсійного фонду і стосуються прийняття на публічну службу, слід розглядати за правилами адміністративного судочинства, незважаючи на те, що на час звільнення таких працівників вони не перебували на державній службі та Пенсійний фонд України і його територіальні органи не здійснювали щодо них публічно-владних управлінських функцій

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 09 грудня 2024 року у справі № 712/4776/23 (провадження № 61-13644сво23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/124203282>.

15.50. Про розгляд заяви про направлення справи за встановленою юрисдикцією до належного суду в разі об'єднання у справі кількох вимог, що підлягають розгляду в порядку різного судочинства

Оскільки належним способом захисту порушеного права власності територіальної громади є звернення до суду з позовом про витребування майна з чужого незаконного володіння до останнього набувача (володільця), яким є юридична особа, такий спір не підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства, тому провадження у справі в цій частині вимог підлягає закриттю.

У цьому випадку підлягає до застосування загальне правило, передбачене ч. 4 ст. 414 ЦПК України, про передачу справи для продовження розгляду до суду першої інстанції, до юрисдикції якого віднесено розгляд такої справи

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 09 грудня 2024 року у справі № 185/9702/21 (провадження № 61-9252сво23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123752072>.

16. Звернення рішень до виконання і контроль за їх виконанням

16.1. Про зупинення вчинення виконавчих дій та заборону заміни стягувачів у виконавчих провадженнях у період дії воєнного стану

Обмеження, передбачені п. 10-2 розділу XIII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про виконавче провадження», щодо зупинення вчинення виконавчих дій та заборони заміни стягувачів у виконавчих діях поширюються на пов'язаних із державою-агресором осіб, у тому числі й на юридичних осіб, створених та зареєстрованих відповідно до закону України, кінцевим бенефіціарним власником, членом або учасником (акціонером) яких є виключно громадяни РФ, які не проживають на території України на законних підставах.

Такі обмеження є тимчасовими на період до припинення або скасування воєнного стану на території України, визначені згаданим Законом строки перериваються та встановлюються з дня припинення або скасування воєнного стану

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 05 січня 2024 року у справі № 743/1596/15-ц (провадження № 61-7035св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116291130>.

16.2. Про втручання у право особи на мирне володіння своїм майном

Наявність протягом тривалого часу нескасованого арешту на майно боржника, за умови повернення виконавчого документа стягувачу до 08 березня 2011 року (дата набрання чинності новою редакцією Закону № 606-XIV), знищення виконавчого провадження за закінченням строку його зберігання та відсутність майнових претензій з боку стягувача є невинуватим втручанням у право особи на мирне володіння своїм майном

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 10 січня 2024 року у справі № 569/6234/22 (провадження № 61-2690св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116258515>.

16.3. Про види доходів, які враховуються при визначенні розміру аліментів на одного з подружжя, дітей, батьків, інших осіб

Додаткові виплати, які нараховувалися та виплачувалися боржнику за аліментами відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 року № 168 «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану» до 16 листопада 2022 року, не є одноразовим нерегулярним видом грошового забезпечення, мають постійний характер та належать до видів доходів, які враховуються при визначенні розміру аліментів на одного з подружжя, дітей, батьків, інших осіб

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 28 лютого 2024 року у справі № 209/3260/13-ц (провадження № 61-11541св23) можна ознайомитися за посиланням – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/117402397>.

16.4. Про заміну сторони виконавчого провадження її правонаступником

Заміна стягувача у виконавчому провадженні неможлива, якщо заяву про це правонаступник подав після спливу строку пред'явлення виконавчого документа до виконання, та не здійснив процесуальних дій, спрямованих на відновлення виконавчого провадження

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 28 лютого 2024 року у справі № 2-85/11 (провадження № 61-14892св23) можна ознайомитися за посиланням – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/117373878>.

У разі смерті матері дитини, на користь якої стягнуто аліменти на утримання дитини, обов'язок батька сплачувати аліменти на дитину на підставі судового рішення не припиняється. Заміна сторони у виконавчому провадженні на законного представника дитини, якій не виповнилося чотирнадцяти років, відповідатиме якнайкращим інтересам дитини з огляду на цільове призначення аліментів та захист законного права на отримання аліментів від батька

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 10 квітня 2024 року у справі № 758/3507/16-ц (провадження № 61-18294св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118368403>.

Перехід права власності на майно, обтяжене іпотекою, до особи, яка набула статусу іпотекодавця, до ухвалення судового рішення про звернення стягнення на нерухоме майно, яке є предметом іпотеки, не є підставою переходу до такої особи прав і обов'язків боржника у виконавчому провадженні з примусового виконання зазначеного судового рішення

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 22 травня 2024 року у справі № 201/11813/14 (провадження № 61-10809св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119331596>.

Норми ст. 442 ЦПК України не виключають можливість звернення боржника із заявою про заміну сторони стягувача у виконавчому провадженні, проте, враховуючи мету і призначення цього інституту процесуального права, без волевиявлення нового кредитора неможливо залучити його до виконавчого провадження як стягувача

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 22 травня 2024 року у справі № 0818/9572/2012 (провадження № 61-808св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119367838>.

16.5. Про підстави закінчення виконавчого провадження

У разі ухвалення судового рішення по суті позову, який раніше був забезпечений з метою належного його виконання, однак суд не вирішив питання щодо скасування дії заходів забезпечення позову, відсутні підстави для закінчення виконавчого провадження, передбачені ст. 39 ЗУ «Про виконавче провадження»

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 13 червня 2024 року у справі № 761/25101/20 (провадження № 61-16274св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119872571>.

16.6. Про добровільне перерахування боржником аліментів на особистий рахунок своєї неповнолітньої дитини

З урахуванням обсягу неповної цивільної дієздатності неповнолітньої особи й того, що аліменти є власністю дитини, законодавець закріпив право неповнолітнього на самостійне одержання аліментів.

Добровільне перерахування боржником аліментів на особистий рахунок його неповнолітньої дитини вважається таким, що здійснене на виконання судового наказу про стягнення аліментів на її утримання, тому неврахування державним виконавцем сплати таких коштів під час розрахунку заборгованості зі сплати аліментів є безпідставним

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 13 червня 2024 року у справі № 760/17498/22 (провадження № 61-15969св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120006140>.

16.7. Про відвід виконавця

Заява боржника до начальника ВДВС про відвід виконавця через наявність у виконавця і боржника потенційного конфлікту інтересів, який полягає, зокрема, в тому, що складені виконавцем акти є підробленими, оскільки до приміщення боржника представник ВДВС не з'являвся та, відповідно, виконавець не міг встановити, що рішення суду боржником не виконано, не підлягає задоволенню, оскільки чинне спеціальне законодавство не містить такої підстави для відводу виконавця

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 25 вересня 2024 року у справі № 757/7499/17-ц (провадження № 61-8913св22) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121929128>.

16.8. Про накладення арешту на грошові кошти, що знаходяться на банківському рахунку

Якщо банківська установа відповідно до ст. 52 ЗУ «Про виконавче провадження» визначила можливість накладення арешту на грошові кошти на банківському рахунку або списання коштів у примусовому порядку й приватний виконавець звернув стягнення на кошти, на які законом не заборонено накладення арешту та/або звернення стягнення, відсутні підстави для задоволення скарги боржника про

визнання незаконними дій приватного виконавця щодо звернення стягнення на такі кошти

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 18 жовтня 2024 року у справі № 199/6670/15-ц (провадження № 61-5913св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122679559>.

17. Справи щодо оспорювання, визнання, надання дозволу на виконання рішень міжнародних арбітражів

17.1. Про скасування рішення третейського суду особою, яка вважає, що цим рішенням вирішено питання про її права та обов'язки

Якщо пов'язані чи афілійовані особи, наприклад родичі, ініціюють третейський розгляд для унеможливлення чи ускладнення поділу спільного майна подружжя, формування пасиву (боргів), виключення певного майна з поділу на час виникнення (існування) спору (спорів) про розірвання шлюбу, поділ спільного майна подружжя (чи жінки та чоловіка, які проживали однією сім'єю, але не перебували в шлюбі між собою або в будь-якому іншому шлюбі), такі учасники третейського розгляду діють очевидно недобросовісно та зловживають правами стосовно другого з подружжя. У такому разі відбувається використання конструкції третейського розгляду не для захисту прав та інтересів і судові рішення стосується прав та/або інтересів іншого з подружжя

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 03 червня 2024 року у справі № 31-2401/23 (провадження № 61-4382ав24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119594120>.

17.2. Порушення публічного порядку як виключна міра для відмови у визнанні та виконанні арбітражного рішення

Порушення публічного порядку застосовується як виключна міра для відмови у визнанні та виконанні арбітражного рішення. Особливість застосування категорії публічного порядку на стадії вирішення питання про визнання та виконання арбітражного рішення полягає в тому, що йдеться не про те, що правочин, щодо виконання якого виник спір, суперечить публічному порядку, не норма іноземного права, застосована арбітражем під час вирішення спору по суті, а саме визнання і виконання арбітражного рішення, ухваленого за результатами вирішення спору, суперечить публічному порядку країни.

Необґрунтована відмова у наданні дозволу на примусове виконання рішення міжнародного комерційного арбітражного суду є своєрідним блокуванням рішення

і може у випадку свавільного застосування мати характер штучного нормативного бар'єра, який з точки зору міжнародного права є недопустимим.

Це блокування не тільки не відповідатиме цілям міжнародного арбітражу, але й порушуватиме законні права, які це арбітражне рішення може фактично надавати стягувачу в інших державах.

Безпідставна відмова у визнанні та наданні дозволу на примусове виконання на території України арбітражного рішення може порушувати гарантії, передбачені статтею 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, щодо доступу до суду, а також частиною першою статті 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, становитиме непропорційне втручання у право власності стягувача на присуджені грошові кошти

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 18 липня 2024 року у справі № 824/143/23 (провадження № 61-6879ав24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120513908>.

17.3. Про визнання та надання дозволу на виконання рішення МКАС

Вирішуючи питання про визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, суд не переглядає таке рішення, зокрема не оцінює його правильність.

Якщо МКАС відмовив у задоволенні позову покупця, а продавець звернувся до апеляційного суду із заявою про визнання та надання дозволу на виконання рішення МКАС у частині стягнення з покупця витрат, понесених у зв'язку з арбітражним розглядом справи, й арбітражного збору, питання про те, чи суперечить відмова МКАС у задоволенні позову покупця публічному порядку України, не є предметом судового розгляду

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 19 серпня 2024 року у справі № 824/8/24 (провадження № 61-6268ав24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121104518>.

Огляд судової практики Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду за 2024 рік / Упоряд.: управління аналітичної та правової роботи Касаційного цивільного суду департаменту аналітичної та правової роботи. Київ, 2025. – 94 с.

Застереження: видання містить короткий огляд судових рішень Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 @supremecourt_ua

 t.me/supremecourtua

 x.com/supremecourt_ua

 so.supreme.court.gov.ua